

Dom Maklerski BZ WBK

 Grupa Santander

GRUPA KAPITAŁOWA

Dom Maklerski BZ WBK („Dom Maklerski”) jest wyodrębnioną organizacyjnie jednostką Banku Zachodniego WBK S.A. („Bank”) prowadzącą działalność maklerską.

Siedziba:

Rynek 9/11, 50-950 Wrocław

Adres korespondencyjny:

pl. Andersa 5, 61-894 Poznań

tel. (+48 61) 856 48 80

Zarejestrowany przez Sąd Rejonowy dla Wrocławia - Fabrycznej, VI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, nr KRS 0000008723. Skład Zarządu: Michał Gajewski, Andrzej Burliga, Artur Chodacki, Michael McCarthy, Marcin Prell, Mirosław Skiba, Feliks Szyszkowiak, Juan de Porras Aguirre, Eamonn Crowley, Paweł Wieczorek, Carlos Polaino Izquierdo; kapitał zakładowy – 992 345 340 zł w całości wpłacony, NIP 896-000-56-73.

METODY KOMUNIKACJI

Klient może kontaktować się z Domem Maklerskim osobiście (np. w Punkcie Obsługi Klientów) oraz za pośrednictwem kanałów elektronicznych (sieć telefoniczna, sieć Internet). Klient może składać zlecenia osobiście w Punkcie Obsługi Klientów oraz za pośrednictwem kanałów elektronicznych (sieć telefoniczna, sieć Internet).

JĘZYKI, W KTÓRYCH DOM MAKLERSKI ŚWIADCZY SVOJE USŁUGI

1. Dom Maklerski świadczy usługi w języku polskim oraz przekazuje Klientom informacje oraz dokumenty w tym języku, z zastrzeżeniem punktu 2.
2. Wybrane usługi, informacje lub dokumenty są świadczone lub przekazywane Klientom w języku angielskim w przypadku:
  - a) gdy tak stanowi umowa zawarta z Domem Maklerskim,
  - b) pozytywnego rozpatrzenia przez Dom Maklerski stosownego wniosku Klienta,
  - c) braku polskiej wersji językowej informacji lub dokumentów, których Dom Maklerski nie jest autorem,
  - d) pojęć anglojęzycznych używanych powszechnie w obrocie instrumentami finansowymi,
  - e) wybranych analiz inwestycyjnych, analiz finansowych oraz innych rekomendacji o charakterze ogólnym dotyczących transakcji w zakresie instrumentów finansowych.

Dom Maklerski w każdym przypadku zastrzega sobie możliwość udostępnienia Klientom dodatkowo tłumaczenia na język polski (jednocześnie lub z opóźnieniem) całości lub części powyższych informacji lub dokumentów, w tym w formie objaśnienia znaczenia stosowanych pojęć anglojęzycznych. Dom Maklerski nie jest zobowiązany do sporządzania i udostępniania takich tłumaczeń. W przypadku braku odmiennego zastrzeżenia, wiążąca jest wersja anglojęzyczna przekazywanych informacji.

ZEZWOLENIE

Dom Maklerski BZ WBK prowadzi działalność na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego. Dom Maklerski podlega nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego.

Komisja Nadzoru Finansowego

Siedziba:

plac Powstańców Warszawy 1, 00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262 50 00, (+48 22) 262-58-00

faks (+48 22) 262 51 11 (95)

e-mail: knf@knf.gov.pl

www.knf.gov.pl

ZAKRES ŚWIADCZONYCH USŁUG

Dom Maklerski świadczy następujące usługi:

- 1) przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych realizowanych na rynkach w Polsce i rynkach zagranicznych,
- 2) wykonywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych na rachunek dającego zlecenie,
- 3) nabywanie lub zbywanie na własny rachunek instrumentów finansowych,
- 4) oferowanie instrumentów finansowych,
- 5) świadczenie usług w wykonaniu zawartych umów o subemisję inwestycyjne i usługowe lub zawieranie i wykonywanie innych umów o podobnym charakterze, jeżeli ich przedmiotem są instrumenty finansowe,
- 6) świadczenie usług dodatkowych związanych z subemisją usługową lub inwestycyjną,
- 7) prowadzenie rachunków papierów wartościowych, na których zapisywane są instrumenty finansowe oraz rachunków pieniężnych służących do ich obsługi,
- 8) przechowywanie lub rejestrowanie zmian stanu posiadania instrumentów finansowych,
- 9) sporządzanie analiz inwestycyjnych, analiz finansowych oraz innych rekomendacji o charakterze ogólnym dotyczących transakcji w zakresie instrumentów finansowych,
- 10) doradztwo dla przedsiębiorców w zakresie struktury kapitałowej, strategii przedsiębiorstwa lub innych zagadnień związanych z taką strukturą lub strategią,
- 11) doradztwo i inne usługi w zakresie łączenia, podziału oraz przejmowania przedsiębiorstw,
- 12) doradztwo inwestycyjne,
- 13) wymiana walutowa, w przypadku jeśli jest to związane z działalnością maklerską w zakresie wskazanym w pkt 1)-5) i 12).

KATEGORIE KLIENTÓW

Dom Maklerski klasyfikuje swoich Klientów w celu zapewnienia im właściwego poziomu ochrony. Ochrona polega na przekazywaniu Klientom określonych informacji, badaniu odpowiedności oferowanych Klientom usług lub produktów, stosowaniu w stosunku do Klientów danej kategorii określonych polityk i wykonywaniu innych obowiązków, zgodnie z wymogami Dyrektywy 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych, zmieniającej dyrektywę Rady 85/611/EWG i 93/6/EWG i dyrektywę 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 93/22/EWG i akty prawne wydane na jej podstawie (zwanej dalej łącznie „MiFID”) oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 września 2012 r. w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oraz banków powierniczych (zwanego dalej „Rozporządzeniem”). Dom Maklerski klasyfikuje Klientów na detalicznych, profesjonalnych (branżowych), a wśród tych ostatnich wyróżnia także uprawnionych kontrahentów. Najwyższy poziom ochrony przysługuje zgodnie z MiFID oraz Rozporządzeniem Klientom detalicznym, a najniższy – Klientom, którzy są uprawnionymi kontrahentami. Zgodnie z MiFID oraz Rozporządzeniem w przypadku Klientów profesjonalnych Dom Maklerski m.in.:

- nie ma obowiązku badania odpowiedności usług i produktów oferowanych Klientom profesjonalnym;
- nie ma obowiązku opracowania regulaminu świadczenia usług maklerskich, a prawa i obowiązki Domu Maklerskiego i Klienta profesjonalnego z tytułu świadczenia usługi maklerskiej określone są w umowie o świadczenie usług maklerskich;
- przy wykonywaniu zleceń Klienta profesjonalnego Dom Maklerski przekazuje Klientowi profesjonalnemu niezwłocznie po wykonaniu zlecenia jedynie istotne informacje dotyczące wykonania tego zlecenia, bez podawania informacji szczegółowych.

Zakres ochrony oraz udzielanych informacji	Klient detaliczny	Klient profesjonalny	Uprawniony kontrahent
Ocena odpowiedności	√	-	-
Opracowanie regulaminu świadczenia usług maklerskich	√	-	-
Szczegółowe informacje dotyczące Domu Maklerskiego oraz świadczonych usług	√	-	-
Informacja o istniejących konfliktach interesów grożących naruszeniem interesu Klienta	√	√	√
Informacje o instrumentach finansowych oraz ryzykach związanych z inwestowaniem w te instrumenty	√	√	-
Informacja o zachętach	√	√	-
Informacja o miejscu udostępnienia prospektu emisyjnego w trakcie trwającej oferty publicznej	√	-	-
Polityka wykonywania zleceń i działania przez Dom Maklerski BZ WBK w najlepiej pojętym interesie	√	√	-

Klienta			
Przekazywanie potwierdzenia o zawarciu transakcji przez Klienta, po dokonaniu transakcji	√	√	-

Klient ma prawo w każdym czasie pisemnie zażądać, aby Dom Maklerski traktował go jak Klienta innej kategorii niż ta, do której został zaklasyfikowany, w szczególności Klient profesjonalny ma prawo pisemnie zażądać od Domu Maklerskiego uznania go za Klienta detalicznego w zakresie określonym w tym żądaniu. Dom Maklerski będzie uwzględniał żądania Klientów zgodnie z poniższymi zasadami. W przypadku wyboru przez Klienta kategorii o niższym poziomie ochrony Dom Maklerski będzie traktował Klienta zgodnie z jego żądaniem, o ile Klient ten spełnia wymogi dotyczące ilości zawieranych transakcji, ich wartości i wartości aktywów Klienta, określone w MiFID lub w Rozporządzeniu. Nawet jeśli Klient spełnia te wymogi, Dom Maklerski może odmówić zakwalifikowania Klienta do kategorii podlegającej niższej ochronie, w szczególności dla zapewnienia Klientowi maksymalnej ochrony. Dom Maklerski będzie w każdym przypadku uwzględniał żądanie Klienta zaklasyfikowania go do kategorii o zwiększonej ochronie w stosunku do dotychczasowej.

INFORMACJE O INSTRUMENTACH FINANSOWYCH I RYZYKU

RYZYKO

Dom Maklerski informuje, że nieodłączną częścią każdej inwestycji jest ryzyko. Poziom tego ryzyka jest zróżnicowany i zależy od rodzaju instrumentu finansowego, który jest przedmiotem inwestycji. Podjęcie każdej decyzji inwestycyjnej wiąże się między innymi z koniecznością określenia przyszłego dochodu oraz oceny ryzyka z nim związanego.

Dom Maklerski wyjaśnia, iż inwestowanie środków w instrumenty finansowe wiąże się z ryzykiem utraty części lub całości zainwestowanych środków, a nawet koniecznością poniesienia dodatkowych kosztów. Dom Maklerski zwraca również uwagę, iż na cenę instrumentów finansowych ma wpływ wiele różnych czynników, które są lub mogą być niezależne od emitentów i wyników ich działalności. Można do nich zaliczyć m.in. zmieniające się warunki ekonomiczne, prawne, polityczne i podatkowe.

Korzystanie z produktów kredytowych lub limitu należności jest związane z dźwignią finansową, co powoduje możliwość osiągnięcia większej stopy zwrotu, ale może także doprowadzić do poniesienia większych strat.

Informacje o wysokiej stopie zwrotu z danego instrumentu lub usługi uzyskane w przeszłości nie stanowią gwarancji jej osiągnięcia tak obecnie, jak i w przyszłości, dlatego też nie powinny być one traktowane jako zapowiedź osiągnięcia takich dobrych wyników.

Informacje na temat poszczególnych instrumentów finansowych oraz związanych z nimi ryzyk zostały zamieszczone poniżej. Są one także udostępniane przez ich emitentów w prospektach emisyjnych, memorandumach informacyjnych oraz warunkach obrotu i emisji. Informacje te przekazywane są również przez specjalistyczne serwisy informacyjne, Komisję Nadzoru Finansowego (www.knf.gov.pl) i Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (www.gpw.pl). Na ww. stronach znajdują się m.in. materiały edukacyjne dla inwestorów.

Inwestując w instrumenty finansowe notowane w zagranicznych miejscach wykonania, Klient powinien uwzględniać dodatkowe ryzyka opisane w zamieszczonej poniżej informacji, poświęconej inwestycjom w zagranicznych miejscach wykonania.

Informacje zamieszczone w niniejszym dokumencie nie zawierają opisu wszystkich ryzyk.

Dom Maklerski zwraca uwagę, że przed podjęciem decyzji inwestycyjnej Klient winien dokładnie zapoznać się z informacjami na temat poszczególnych instrumentów finansowych oraz ryzyk z nimi związanych.

AKCJE

Charakterystyka

Akcje są udziałowym instrumentem finansowym odzwierciedlającym prawo do własności części majątku spółki. Akcja jako prawo udziałowe oznacza członkostwo jej posiadacza w spółce akcyjnej i wyznacza jednocześnie zakres praw i obowiązków akcjonariusza. Uprawnienia akcjonariuszy dzieli się na majątkowe i korporacyjne. Wśród uprawnień majątkowych wyróżnia się np. prawo do dywidendy, prawo do odpowiedniej części majątku spółki w przypadku jej likwidacji. Do uprawnień korporacyjnych zaliczane są m.in.: prawo do udziału w walnym zgromadzeniu spółki, prawo do informacji o działalności spółki, prawo głosu. Posiadanie akcji wiąże się nie tylko z uprawnieniami, ale również z określonym ryzykiem. Jednym z podstawowych ryzyk, które są nieodłącznie związane z inwestycjami w akcje, jest zmienność ich wyceny dokonywana przez rynek. Jeżeli spółka prosperuje dobrze, wtedy wraz ze wzrostem wartości spółki może rosnąć cena jej akcji, a także mogą być wypłacane dywidendy. Jednak w wolnorynkowej gospodarce, opartej na działaniu w warunkach konkurencji, możliwe są także zupełnie inne scenariusze – trudności ze sprzedażą produktów, brak zysków, a nawet upadłość spółki. Mając świadomość szans nieograniczonego wzrostu akcji dobrze prosperującej spółki, nie można zapominać o możliwości spadku ich wartości rynkowej, a w skrajnych przypadkach – całkowitej utraty wartości akcji spółki upadającej.

Przedmiotem obrotu zorganizowanego są akcje nieposiadające postaci materialnej, tzw. akcje zdematerializowane.

Czynniki ryzyka

Główne czynniki ryzyka inwestycji w akcje dotyczą kondycji finansowej spółek będących ich emitentami. Do głównych grup ryzyka należy zaliczyć:

- ryzyko makroekonomiczne – wynika z wrażliwości rynku kapitałowego na krajowe i światowe czynniki makroekonomiczne, w szczególności takie jak: tempo wzrostu gospodarczego, stopień nierównowagi makroekonomicznej (deficyty budżetowe, handlowe i obrotów bieżących), wielkość popytu konsumpcyjnego, poziom inwestycji, wysokość stóp procentowych, wielkość i kształtowanie się poziomu inflacji, wielkość i kształtowanie się poziomu cen surowców czy sytuacja geopolityczna;
- ryzyko branżowe – akcje spółek działających w określonej branży narażone są na grupę specyficznych czynników ryzyka, w szczególności takich jak: wzrost konkurencji, spadek popytu na produkty sprzedawane przez podmioty z branży oraz zmiany technologiczne; dywersyfikacja branżowa może skutecznie ograniczyć ryzyko branżowe;
- ryzyko specyficzne spółki – wszystkie akcje spółek narażone są na ryzyka indywidualnego podmiotu gospodarczego, do których w szczególności można zaliczyć: jakość prac zarządu, zmiany strategii lub modelu biznesowego spółki, zmiany jakości ładu korporacyjnego, polityki dywidendowej, zdarzenia losowe dotyczące konkretnej spółki, konflikty w akcjonariacie, koszty agencji; dywersyfikacja inwestycji może skutecznie ograniczyć ryzyko specyficzne spółki.

Poza wymienionymi czynnikami ryzyka, posiadanie akcji obciążone jest ogólnymi ryzykami związanymi z inwestowaniem w obrocie zorganizowanym, takimi jak: ryzyko płynności, ryzyko zawieszenia bądź ryzyko wycofania z obrotu zorganizowanego.

Akcje odznaczają się znaczącą zmiennością cen, zwłaszcza w krótkim okresie. Przyjęcie dłuższego horyzontu inwestycji może ograniczyć ryzyko zmienności kursów akcji.

PRAWA DO AKCJI (PDA)

Charakterystyka

Prawa do akcji są instrumentem finansowym w swojej charakterystyce bardzo zbliżonym do akcji. Uprawniają one do otrzymania akcji nowej emisji spółki publicznej. Powstają z chwilą dokonania przydziału tych akcji i wygasają z chwilą zarejestrowania akcji w depozycie papierów wartościowych albo z dniem uprawomocnienia się postanowienia sądu rejestrowego odmawiającego wpisu podwyższenia kapitału zakładowego do rejestru przedsiębiorców.

Istotą PDA jest skrócenie inwestorom czasu oczekiwania pomiędzy przydziałem akcji nowej emisji a ich pierwszym notowaniem na rynku regulowanym. Posiadanie PDA nie daje jednak praw tożsamych z posiadaniem akcji tej samej spółki. Emitenci akcji nie posiadają obowiązku każdorazowego wprowadzania niezarejestrowanych akcji nowej emisji w formie PDA.

Czynniki ryzyka

Z inwestowaniem w PDA związane są wszystkie czynniki ryzyka charakterystyczne dla inwestycji w akcje. Dodatkowo Klienci powinni być świadomi, że w przypadku odmowy rejestracji emisji akcji przez sąd emitent jest zobowiązany do zwrócenia posiadaczowi PDA środków wpłaconych w czasie subskrypcji wg ceny emisyjnej akcji, niezależnie od ceny zapłaconej przez niego za PDA.

PDA odznaczają się znaczącą zmiennością cen, często wyższą od akcji tej samej spółki. Zakładając, że sąd rejestruje nową emisję akcji, wydłużenie horyzontu inwestycyjnego zrównuje poziom zmienności PDA do zmienności typowej dla akcji tej samej spółki.

PRAWA POBORU

Charakterystyka

Prawo poboru związane jest z planowaną emisją nowych akcji przez spółkę. Oznacza ono przywilej pierwszeństwa dla dotychczasowych akcjonariuszy przy zakupie nowych akcji. Prawo to jest o tyle istotne, że w przypadku objęcia takiej emisji przez nowy krąg akcjonariuszy nastąpiłoby tzw. rozwodnienie kapitału, czyli procentowe zmniejszenie udziału dotychczasowych akcjonariuszy w stosunku do całkowitej sumy kapitału akcyjnego. Korzystając z prawa poboru, akcjonariusze mają możliwość zachowania dotychczasowego „stanu posiadania akcji” w spółce akcyjnej.

W przypadku akcji dopuszczonych do obrotu zorganizowanego ważną cechą prawa poboru jest to, że może ono być przedmiotem obrotu jako samodzielny papier wartościowy. Oznacza to, że dotychczasowi posiadacze „starych” akcji mogą zrezygnować z prawa objęcia „nowych” akcji, sprzedając to prawo w obrocie zorganizowanym. Jednocześnie akcjonariusze spółki, którzy przed nową emisją akcji nie byli akcjonariuszami spółki, a chcieliby nabyć akcje nowej emisji, mogą to zrobić poprzez zakup prawa poboru.

Walne Zgromadzenie spółki podczas podejmowania uchwał w zakresie nowej emisji akcji może zdecydować o wyłączeniu prawa poboru dla dotychczasowych akcjonariuszy.

Czynniki ryzyka

Z inwestowaniem w prawa poboru związane są wszystkie czynniki ryzyka charakterystyczne dla inwestycji w akcje. Ponadto czas notowań praw poboru jest zazwyczaj bardzo krótki (kilka dni do kilku tygodni). W przypadku niesprzedania praw poboru w ostatnim dniu notowań, Klient powinien szczegółowo rozważyć potrzebę zapisania się na akcje nowej emisji, wykorzystując posiadane prawa. Klient powinien więc pamiętać, że prawo poboru jest instrumentem finansowym, który w określonym terminie wygasa. W przypadku gdy Klient posiadający prawa poboru nie złoży zapisu na akcje nowej emisji lub ich nie sprzeda w trakcie trwania obrotu na rynku zorganizowanym, nie otrzyma żadnej zapłaty w momencie ich wygaśnięcia.

Prawa poboru odznaczają się bardzo znaczącą zmiennością cen, w większości przypadków wyższą od akcji tej samej spółki.

KONTRAKTY TERMINOWE

Charakterystyka

Kontrakty terminowe to instrumenty finansowe, będące rodzajem umowy zawartej pomiędzy dwiema stronami, z których jedna zobowiązuje się do kupna, a druga do sprzedaży w określonym czasie (w tzw. dniu wygaśnięcia) i po ustalonej cenie określonej ilości instrumentu bazowego lub dokonania równoważnego rozliczenia pieniężnego. Instrumentami bazowymi dla kontraktów mogą być między innymi: indeksy giełdowe, waluty, akcje spółek, stopy procentowe oraz obligacje.

Chociaż sprzedaż lub kupno kontraktu terminowego oznacza zobowiązanie się do dostawy lub odbioru w przyszłości określonego instrumentu bazowego, to w przypadku większości kontraktów terminowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) regulowanie ewentualnych zobowiązań następuje w postaci rozliczenia pieniężnego.

Kontrakty są w obrocie w tzw. seriach. Seria obejmuje wszystkie kontrakty mające ten sam termin wykonania.

O Kliencie, który kupił lub sprzedał kontrakt terminowy, mówi się, że ma otwartą pozycję, odpowiednio długą lub krótką. Może on ją utrzymać do dnia wykonania kontraktu lub też w każdej chwili wycofać się z rynku (zamknąć pozycję). Jeżeli kupił kontrakt (czyli posiada pozycję długą), chcąc zamknąć pozycję, musi sprzedać kontrakt z tym samym terminem wykonania. Jeżeli sprzedał kontrakt (czyli posiada pozycję krótką), aby zamknąć pozycję, musi go kupić.

Klient kupujący/sprzedający kontrakt jest obowiązany wnieść do biura depozyt zabezpieczający rozliczenie jego zobowiązań względem kontrahenta transakcji. Minimalną wartość depozytu wnoszonego do przedsiębiorstwa inwestycyjnego określa właściwa izba rozrachunkowa (np. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych), która rozlicza i gwarantuje wszystkie zawarte na danym rynku transakcje. W większości przypadków depozyt ten jest codziennie aktualizowany oraz dokonywane są codzienne rozliczenia rynkowe skutkujące koniecznością uzupełnienia depozytu lub jego zwrotu. Ponieważ wartość depozytu stanowi tylko część wartości transakcji, mówi się, że kontrakty terminowe mają dużą dźwignię finansową. Pozwala to osiągnąć duże zyski, przy zaangażowaniu tylko niewielkiej kwoty, którą stanowi depozyt. Zarówno zyski, jak i straty z inwestycji na rynku terminowym (w ujęciu procentowym) są zwielokrotnione w porównaniu do osiąganych na rynku kasowym.

Kurs kontraktu podaje się między innymi w punktach lub złotych polskich lub punktach procentowych, a wartość ustala się mnożąc kurs przez odpowiedni mnożnik. Wartość mnożnika różni się w zależności od klasy kontraktu (na jaki instrument bazowy kontrakt opiewa). Szczegółowe informacje dotyczące różnych typów kontraktów notowanych na GPW można znaleźć na stronach www.gpw.pl.

Czynniki ryzyka

Z inwestowaniem w kontrakty terminowe związane są wszystkie czynniki ryzyka charakterystyczne dla instrumentu bazowego, na który dany kontrakt opiewa. Ponadto częścią nieodłączną inwestowania w kontrakty terminowe typu *futures* (notowane np. na GPW) jest ryzyko bazy, które oznacza, iż cena instrumentu pochodnego może odbiegać od wartości teoretycznej instrumentu bazowego.

W związku z ograniczonymi wymogami kapitałowymi związanymi z otwarciem pozycji na kontrakcie (wniesienie jedynie depozytu zabezpieczającego zamiast całej wartości kontraktu, wykorzystywanie dźwigni finansowej), inwestycje w kontrakty terminowe obarczone są bardzo wysokim ryzykiem. Klient powinien liczyć się nie tylko z możliwością utraty całości zainwestowanego kapitału, ale również z potencjalną stratą przekraczającą wielkość pierwotnie opłaconego depozytu.

Ryzyko płynności – płynność niektórych kontraktów terminowych jest znacząco niższa od płynności instrumentów bazowych, na które opiewają (np. kontrakty na akcje).

Zmienność notowań kontraktów jest zbliżona do zmienności instrumentów bazowych, z zastrzeżeniem różnic wynikających z ryzyka bazy.

OPCJE

Charakterystyka

Opcja jest instrumentem finansowym mającym postać kontraktu, w którym jego posiadacz ma prawo do kupna (opcja kupna) lub prawo do sprzedaży (opcja sprzedaży) instrumentu bazowego po ustalonej cenie w dniu wykonania, czyli do tzw. wykonania opcji (zrealizowania opcji).

Wśród opcji notowanych na GPW instrumentami bazowymi są akcje oraz indeks WIG20. Regulowanie zobowiązań dla tych opcji następuje wyłącznie w formie rozliczenia pieniężnego.

Opcje, podobnie jak kontrakty, notowane są w obrocie w tzw. seriach. Seria obejmuje wszystkie opcje danego typu mające ten sam termin wykonania. W przypadku opcji notowanych na GPW ostatnim dniem obrotu każdą serią jest trzeci piątek danego miesiąca wykonania.

Wyróżniamy dwa typy opcji: opcję kupna oraz opcję sprzedaży. Zarówno opcja kupna, jak również opcja sprzedaży mogą być nabyte bądź wystawione przez Klienta.

O Kliencie, który kupił lub sprzedał opcje, mówi się, że ma otwartą pozycję. Może on ją utrzymać do dnia wykonania opcji lub też w każdej chwili wycofać się z rynku (zamknąć pozycję). Jeżeli kupił opcję, aby zamknąć pozycję, musi sprzedać opcję z tym samym terminem wykonania i tą samą ceną wykonania. Jeżeli sprzedał opcję, aby zamknąć pozycję, musi ją kupić.

W zależności od typu zajętej pozycji (nabycie – pozycja długa, wystawienie – pozycja krótka) profile dochodowości poszczególnych pozycji różnią się w zasadniczy sposób. Nabycie opcji kupna oraz wystawienie opcji sprzedaży dają możliwość osiągnięcia zysków przy wzroście instrumentu bazowego. Nabycie opcji sprzedaży oraz wystawienie opcji kupna dają możliwość osiągnięcia zysków przy spadku instrumentu bazowego. Maksymalny zysk Klienta zajmującego pozycję długą na opcjach jest nieograniczony, podczas gdy maksymalny zysk Klienta zajmującego pozycję krótką stanowi równowartość otrzymanej w momencie otwierania pozycji premii. W przypadku opcji notowanych na GPW premia stanowi równowartość kursu transakcyjnego przemnożonego przez odpowiedni mnożnik. Wartość mnożnika różni się w zależności od typu instrumentu bazowego. Szczegółowe informacje dotyczące różnych typów kontraktów opcyjnych notowanych na GPW można znaleźć na stronach www.gpw.pl.

Klient otwierający pozycję długą na opcjach musi zapłacić premię. Klient otwierający pozycję krótką na opcjach wnosi depozyt zabezpieczający. Minimalną wartość depozytu wnoszonego do przedsiębiorstwa inwestycyjnego określa właściwa izba rozrachunkowa (np. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych), która rozlicza i gwarantuje wszystkie zawarte na rynku transakcje.

Czynnikami o szczególnym znaczeniu w przypadku opcji są zmienność oraz czas. Im wyższa jest zmienność instrumentu bazowego, tym ceny opcji są wyższe. Generalnie im krótszy jest czas pozostający do wygaśnięcia opcji, tym wartość opcji jest niższa.

Czynniki ryzyka

Z inwestowaniem w opcje związane są wszystkie czynniki ryzyka charakterystyczne dla instrumentu bazowego, na który dany kontrakt opcyjny opiewa. Ponadto nie istnieje jedna uniwersalna metoda służąca wyznaczeniu wartości opcji przed terminem wygaśnięcia, dlatego Klient powinien być świadomy, że cena rynkowa opcji jest wypadkową oczekiwań rynku co do przyszłego zachowania się instrumentu bazowego i nie posiada twardego punktu odniesienia.

Maksymalna strata Klienta zajmującego pozycję długą na opcjach (nabycie opcji kupna bądź sprzedaży) jest równa wartości zainwestowanego kapitału. Maksymalna strata Klienta zajmującego pozycję krótką na opcjach (sprzedaż opcji kupna bądź sprzedaży) może przekroczyć wartość pierwotnie wpłaconego depozytu.

Ryzyko rynkowe, wynikające z uzależnienia od instrumentu bazowego, jest potęgowane przez efekt dźwigni finansowej, wynikający z faktu, że wartość początkowej inwestycji – którą w przypadku nabycia opcji jest kurs opcji przemnożony przez mnożnik, natomiast w przypadku wystawienia opcji depozyt zabezpieczający – jest niska w porównaniu z wartością instrumentu bazowego. Dlatego też relatywnie małe wahania kursów instrumentu bazowego mają proporcjonalnie większy wpływ na wartość pozycji w opcjach.

Ryzyko upływu czasu – cena opcji jest uzależniona od czasu, jaki pozostał do wygaśnięcia opcji. Zbliżanie się terminu wygaśnięcia opcji może powodować spadek wartości opcji nawet przy niezmiennym poziomie ceny instrumentu bazowego. Upływ czasu działa więc na niekorzyść nabywców opcji kupna i nabywców opcji sprzedaży.

Ryzyko zmian zmienności instrumentu bazowego – zmiany w zmienności instrumentu bazowego wpływają na wartość opcji. Im większa jest zmienność instrumentu bazowego, tym wartość opcji jest wyższa, im mniejsza zmienność, tym wartość opcji jest mniejsza.

Ryzyko płynności – płynność opcji wystawionych zwłaszcza na akcje jest bardzo niska.

Opcje odznaczają się bardzo znaczącą zmiennością notowań.

WARRANTY

Charakterystyka

Warrant jest papierem wartościowym posiadającym emitenta i prospekt emisyjny (jeden dla wszystkich serii). Emitent bezwarunkowo i nieodwołalnie zobowiązuje się do wypłacenia kwoty rozliczenia uprawnionym właścicielom warrantów. W przypadku warrantu kupna kwotą rozliczenia jest dodatnia różnica pomiędzy ceną instrumentu bazowego, a ceną wykonania określoną przez emitenta, natomiast w przypadku warrantu sprzedaży kwotą rozliczenia jest dodatnia różnica między ceną wykonania, a ceną instrumentu bazowego. Wykonanie zobowiązania emitenta może polegać zarówno na przekazaniu pieniędzy, jak i na dostawie (tj. odpowiednio - sprzedaży lub kupnie) instrumentu bazowego po ustalonej cenie wykonania.

Wyróżnia się warranty subskrypcyjne i warranty opcyjne. Ponadto, z punktu widzenia terminu, w którym posiadacz warrantu może go wykonać, wyróżniamy również dwa typy warrantów: warrant europejski (kupna lub sprzedaży) oraz warrant amerykański (kupna lub sprzedaży). Warrant europejski może być wykonany jedynie we wcześniej określonym przez emitenta dniu, określanym jako dzień wygaśnięcia. Natomiast warrant typu amerykańskiego może być wykonany w dowolnym, wybranym przez Klienta dniu, aż do dnia wygaśnięcia warrantu.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w warranty są tożsame z czynnikami ryzyka odpowiednimi dla kontraktów opcyjnych z perspektywy Klienta zajmującego pozycję długą.

Ryzyko rynkowe – mechanizm związany z dźwignią finansową może przyczynić się do wysokich zysków, ale i znacznych strat.

Ryzyko płynności – warranty charakteryzują się niską płynnością

Warranty subskrypcyjne odznaczają się bardzo znaczącą zmiennością notowań. W odniesieniu do warrantów opcyjnych należy wziąć również pod uwagę ryzyko związane z ewentualną niewypłacalnością emitenta warrantów.

Warranty subskrypcyjne

Charakterystyka

Warranty subskrypcyjne są w swojej konstrukcji bardzo zbliżone do opcji, jednak w tym przypadku stroną wystawiającą (pozycja krótka) może być jedynie emitent instrumentu bazowego (spółka). Dlatego łączą one w sobie cechy opcji oraz prawa poboru.

Warranty opcyjne

Charakterystyka

Warranty opcyjne są w swojej konstrukcji oraz charakterystyce identyczne z warrantami subskrypcyjnymi, z jedyną różnicą dotyczącą wystawcy warrantu. W przeciwieństwie do warrantów subskrypcyjnych wystawianych jedynie przez emitentów instrumentu bazowego, warranty opcyjne mogą być wystawiane przez banki i inne instytucje finansowe, np. domy maklerskie – na akcje innych spółek znajdujące się już w obrocie zorganizowanym. Warranty opcyjne różnią się od opcji tym, że podlegają procesowi emisji, natomiast opcje powstają w momencie zawarcia umowy.

OBLIGACJE

Charakterystyka

Obligacje są papierami wartościowymi o charakterze dłużnym, zatem ich sprzedaż oznacza zaciągnięcie kredytu (pożyczki) przez emitentów u nabywców obligacji. Obligacje można nabyć bezpośrednio od emitenta (emisje odbywają się jednak transzami co najmniej co kilka miesięcy) lub na rynku wtórnym, poprzez zakupienie od tych, którzy posiadają obligacje wcześniejszych emisji.

Kredyt spłacany jest jako należność pieniężna w ściśle określonym czasie wraz z odsetkami, których sposób naliczania jest określony w warunkach emisji obligacji. Wielkość tego kredytu to wartość nominalna obligacji, a termin jego zwrotu przez emitenta to termin wykupu obligacji.

Podstawowy podział, któremu podlegają obligacje, ma miejsce ze względu na naturę emitenta. Wyróżnia się obligacje rządowe (emitentem jest rząd), komunalne (emitentem są samorządy) oraz obligacje podmiotów prawnych (emitentem są np. przedsiębiorstwa). Środki pochodzące z emisji obligacji są dla wielu instytucji podstawowym sposobem finansowania wydatków, które nie mają pokrycia w dochodach. Z perspektywy inwestorów obligacje rządowe stanowią bardzo ważną klasę aktywów. Mimo najczęściej niskiego oprocentowania, ze względu na fakt, iż prawdopodobieństwo bankructwa rządu (szczególnie w krajach rozwiniętych) uznawane jest za niskie, papiery owe traktuje się jako aktywa pozbawione ryzyka.

Obligacje dzieli się też ze względu na sposób oznaczenia obligatariusza. Zgodnie z tym kryterium wyróżnia się obligacje imienne i na okaziciela. Obligacje imienne wystawiane są na konkretną osobę, a przeniesienie praw z nich wynikających odbyć się musi w formie przelewu połączonego z wydaniem dokumentu. Obligacje na okaziciela mogą być przenoszone poprzez samo wydanie jej nabywcy przez zbywcę.

Z uwagi na termin wykupu obligacje można podzielić na krótko-, średnio- i długoterminowe. Przyjmuje się, iż obligacje krótkoterminowe to papiery o terminie wykupu do jednego roku, obligacje średnioterminowe to obligacje o terminach wykupu od 1 roku do 5 lat, natomiast obligacje długoterminowe to obligacje o dłuższym niż 5 lat terminie wykupu. Ze względu na oprocentowanie wyróżniamy obligacje o stałym i zmiennym oprocentowaniu (obligacje kuponowe) oraz obligacje zerokuponowe (obligacje pozbawione kuponu, w przypadku których skumulowane odsetki wypłacane są w momencie wykupu).

Istotnym podziałem obligacji jest też podział ze względu na sposób emisji. Wyróżnia się tu ofertę prywatną, która kierowana jest do nie więcej niż 99 adresatów oraz ofertę publiczną, kierowaną do nieograniczonej liczby inwestorów.

Czynniki ryzyka

Ryzyko kredytowe – ryzyko niewypłacalności emitenta, gwaranta, poręczyciela papieru wartościowego lub instrumentu rynku pieniężnego to możliwość braku wywiązania się przez dłużnika z przyjętych na siebie zobowiązań.

Ryzyko stopy procentowej – zmiana cen papierów dłużnych o stałym oprocentowaniu w przypadku zmiany rynkowej stopy procentowej. W przypadku wzrostu stóp cena papierów maleje, w przypadku spadku – rośnie. W przypadku bonów skarbowych i papierów wartościowych o zmiennym oprocentowaniu ryzyko to jest niskie. Im dłuższy jest czas do wykupu instrumentów o stałym oprocentowaniu, tym to ryzyko jest większe.

Ryzyko reinwestycji – ryzyko, że zakładana przez Klienta stopa zwrotu z papierów dłużnych nie zostanie zrealizowana za sprawą reinwestycji środków otrzymanych z wypłat kuponów w instrumenty o niższym oprocentowaniu.

Ryzyko przyszłego kształtowania się kursu obligacji – brak pewności, co do kierunku kształtowania się ceny obligacji w przyszłości potencjalnie skutkując stratą części bądź całości zainwestowanego kapitału;

Ryzyko przedterminowego wykupu przez emitenta – możliwość ogłoszenia przedterminowego wykupu obligacji przez emitenta. Ryzyko to odnosi się do obligacji z wbudowaną klauzulą opcyjną, dającą emitentowi prawo wcześniejszego wykupu obligacji bez zgody obligatariusza.

Ryzyko walutowe - dotyczy obligacji denominowanych w walutach obcych. Ryzyko to wynika z wpływu, jaki wywierają zmiany kursów walut na płatności dokonywane na rzecz inwestora przez emitenta.

Ryzyko inflacji - oznacza prawdopodobieństwo zdarzenia, że zmiana poziomu inflacji nie pozwoli na osiągnięcie zakładanej stopy zwrotu w danym horyzoncie czasowym.

Obligacje odznaczają się ograniczoną zmiennością cen.

FUNDUSZE INWESTYCYJNE

Charakterystyka

Fundusz inwestycyjny jest formą wspólnego inwestowania środków pieniężnych, które są wpłacane przez jego uczestników. Uczestnikami funduszu mogą być podmioty wskazane w statucie danego funduszu, najczęściej uczestnikami danego funduszu mogą być zarówno osoby fizyczne, osoby prawne, jak i podmioty nie posiadające osobowości prawnej. Cel funduszu oraz polityka inwestycyjna danego funduszu określona jest w statucie funduszu.

Wartość aktywów, którymi zarządza fundusz zależy od rodzaju dokonywanych przez fundusz inwestycji oraz od czasu, na jaki uczestnik powierza mu swoje pieniądze. w zależności od obranej przez fundusz polityki inwestycyjnej, można wyróżnić wiele typów funduszy. Istnieją na przykład fundusze, w których proporcje lokat w akcje i obligacje są zrównoważone, inne inwestują wyłącznie w papiery dłużne, jeszcze inne wybierają akcje giełdowych spółek w ten sposób, aby możliwie wiernie odwzorować skład portfela któregoś z giełdowych indeksów, lub fundusze lokujące swoje środki w aktywa z danego obszaru geograficznego świata.

Ze względu na formę uczestnictwa wyróżnia się fundusze inwestycyjne otwarte, zbywające jednostki uczestnictwa oraz zamknięte, emitujące certyfikaty inwestycyjne.

Jednostki uczestnictwa

Charakterystyka

Jednostki uczestnictwa sprzedawane są przez otwarte fundusze inwestycyjne - jednostka uczestnictwa jest więc prawem majątkowym odzwierciedlającym udział inwestora w majątku funduszu inwestycyjnego. Jednostki uczestnictwa nie są papierami wartościowymi. Fundusz otwarty ma obowiązek sprzedania jednostek uczestnictwa każdemu, kto dokona na nie wpłaty. Z drugiej strony fundusz otwarty ma obowiązek odkupienia jednostek uczestnictwa od każdego uczestnika funduszu, który tego zażąda. Jednostka taka jest umarzana i nie może być powtórnie sprzedana. Uczestnik funduszu otwartego nie może zbyć jednostki na rzecz osób trzecich. Ponadto jednostki uczestnictwa nie mogą być przedmiotem obrotu zorganizowanego.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe wynikające ze zmienności cen papierów wartościowych wynikających z ogólnych tendencji rynkowych panujących w kraju i na świecie. Zmienność wycen jednostek uczestnictwa jest zróżnicowana w zależności od typu funduszu, jednak z reguły nie przekracza zmienności pojedynczych akcji.

Ryzyko selekcji instrumentów finansowych – zarządzający funduszem może podjąć błędne decyzje co do selekcji papierów wartościowych do portfela inwestycyjnego funduszu, co może skutkować częściową lub pełną utratą wpłaconych środków przez Klienta; ryzyko selekcji instrumentów finansowych ograniczane jest poprzez dywersyfikację portfela inwestycyjnego.

Ryzyko kredytowe emitenta instrumentu finansowego lub podmiotu, na bazie którego został wyemitowany instrument finansowy związane z brakiem możliwości wypełnienia przez niego przyjętych zobowiązań lub zagrożeniem wystąpienia takiej sytuacji.

Ryzyko walutowe – związane z możliwością zmiany ceny składnika aktywów funduszu w wyniku zmiany kursu waluty obcej, w której denominowane jest dany składnik aktywów funduszu względem polskich złotych.

Ryzyko wynikające z braku dostępu do aktualnego składu portfela inwestycyjnego danego funduszu.

Ryzyko związane z koncentracją aktywów lub rynków.

Ryzyko związane ze szczególnymi warunkami zawartych przez fundusz transakcji (np. nabywanie jednostek uczestnictwa funduszy zagranicznych).

Zmienność wycen jednostek uczestnictwa jest zróżnicowana w zależności od typu funduszu, jednak z reguły nie przekracza zmienności pojedynczych akcji.

Certyfikaty inwestycyjne

Charakterystyka

Certyfikaty inwestycyjne to papiery wartościowe emitowane przez zamknięte fundusze inwestycyjne. Wartość certyfikatów inwestycyjnych uzależniona jest od wartości portfela inwestycyjnego funduszu.

Fundusze inwestycyjne zamknięte, w porównaniu do funduszy otwartych, posiadają znacznie szersze możliwości inwestycyjne, obejmujące m.in.: transakcje terminowe, prawa pochodne, waluty, a nawet udziały spółek z o.o., a więc lokaty niedostępne z mocy prawa dla funduszy inwestycyjnych otwartych - daje to szerszą elastyczność w selekcji strategii oraz inwestycji dla zarządzających.

Zamknięty fundusz inwestycyjny może być utworzony na określony czas. Trwanie funduszu kończy postępowanie likwidacyjne polegające na umorzeniu certyfikatów inwestycyjnych i wypłacie jego uczestnikom kwot odpowiadających liczbie i końcowej wycenie certyfikatów posiadanych przez poszczególnych uczestników.

Czynniki ryzyka

Certyfikaty inwestycyjne charakteryzują się wszystkimi czynnikami ryzyka związanymi z jednostkami uczestnictwa.

Za sprawą szerszych możliwości inwestycyjnych fundusze inwestycyjne zamknięte i związane z nimi certyfikaty inwestycyjne mogą być bardziej ryzykowne w porównaniu do funduszy otwartych.

Fundusze inwestycyjne zamknięte są zobligowane do zdecydowanie rzadszych wycen aktywów w porównaniu do funduszy otwartych.

Cena rynkowa certyfikatów inwestycyjnych może odchyłać się od ich wartości.

Ryzyko płynności – w większości przypadków płynność certyfikatów inwestycyjnych jest niska.

Zmienność cen certyfikatów inwestycyjnych jest zróżnicowana w zależności od typu funduszu, jednak z reguły nie przekracza zmienności pojedynczych akcji.

PRODUKTY STRUKTURYZOWANE

Charakterystyka

Produkty strukturyzowane to instrumenty finansowe, których cena jest uzależniona od wartości określonego instrumentu bazowego (m.in. indeksy giełdowe, akcje spółek krajowych i zagranicznych; metale szlachetne koszyki: akcji, surowców, indeksów giełdowych). Są one emitowane przez instytucje finansowe, najczęściej banki lub domy maklerskie. Emitent produktu strukturyzowanego zobowiązuje się w stosunku do nabywcy (Klienta), że w terminie wykupu instrumentu wypłaci mu kwotę rozliczenia kalkulowaną wg określonego wzoru. Formuła określająca zasady wypłaty ułatwia posiadaczom takich instrumentów śledzenie bieżącej wartości danego instrumentu. Każdy produkt strukturyzowany notowany na giełdzie musi mieć: prospekt emisyjny (może być wspólny dla wielu produktów) oraz warunki końcowe emisji, w których zawarte są wszystkie istotne informacje na temat instrumentu i emitenta.

W zależności od konstrukcji instrumentu możemy wyróżnić trzy podstawowe rodzaje produktów strukturyzowanych:

- produkty gwarantujące ochronę kapitału (bardzo bezpieczne) – dają Klientowi określony udział w zyskach, jakie generuje wbudowany w produkt wskaźnik rynkowy, i jednocześnie nawet 100-procentową gwarancję zwrotu zainwestowanego kapitału zazwyczaj w terminie wykupu (Klient nie poniesie straty);
- produkty gwarantujące częściową ochronę kapitału – instrumenty bardziej ryzykowne, gdyż większy jest udział Klienta zarówno w zyskach, jak i w stratach generowanych przez produkt wbudowany (niemniej Klient ma szansę na

duży zarobek). Częściowa ochrona, np. 90% oznacza, że inwestor może być pewien, że w dniu zapadalności produktu emitent zapłaci mu nie mniej niż 90% wartości nominalnej danej obligacji czy certyfikatu.

- produkty bez ochrony kapitału - emitowane są najczęściej w formie certyfikatów strukturyzowanych. Brak ochrony zainwestowanego kapitału rekompensowany jest możliwością uzyskania znacznie wyższej stopy zwrotu.

Czynniki ryzyka

Niemal nieograniczone spektrum możliwości konstrukcji strategii inwestycyjnych zawartych w produktach strukturyzowanych czyni niemożliwym określenie generalnego profilu ryzyka. Istnieje możliwość konstrukcji strategii inwestycyjnych charakteryzujących się niskim stopniem ryzyka porównywalnym do ryzyka związanego z inwestycją w obligacje jak również takich, których katalog ryzyk w większym stopniu odpowiada ryzykom związanym z inwestycjami w instrumenty pochodne, takie jak opcje lub kontrakty terminowe. Z inwestowaniem w produkty strukturyzowane może wiązać się ryzyko rynkowe, kredytowe oraz płynności. Kluczowy charakter ma jednak ryzyko rynkowe (występujące w sytuacji, gdy następuje spadek wartości aktywów bazowych przekładający się na straty na produkcie strukturyzowanym), które niemal w całości ponosi klient. Charakterystyka ryzyka kredytowego (możliwość niewypłacalności emitenta) jest ściśle powiązana z formą konkretnego produktu strukturyzowanego.

Produkty strukturyzowane oparte na systemie dealerskim notowań charakteryzują się małą zmiennością cen. Produkty strukturyzowane oparte na systemie brokerskim notowań, za sprawą ograniczonej płynności, mogą w krótkim terminie odznaczać się znaczącą zmiennością. Wydłużenie horyzontu inwestycyjnego może ograniczyć poziom zmienności.

ETF

Charakterystyka

ETF (ang. Exchange Traded Fund – fundusz notowany na giełdzie) to otwarty fundusz inwestycyjny notowany na giełdzie, którego zadaniem jest odzwierciedlanie zachowania się danego indeksu giełdowego. Jego funkcjonowanie jest regulowane tak jak w przypadku innych funduszy inwestycyjnych – dyrektywami unijnymi i regulacjami krajowymi. Charakteryzuje się on wysoką płynnością oraz możliwością stałej (codziennej) kreacji i umarzania jednostek, zwanych tytułami uczestnictwa. Tytuły uczestnictwa funduszu typu ETF notowane są na giełdzie na takich samych zasadach jak akcje. Tytuł uczestnictwa w funduszu ETF na WIG20 jest papierem wartościowym. Dzięki notowaniu ETF-ów na giełdzie w systemie notowań ciągłych, inwestor ma możliwość inwestowania krótko-, średnio-, bądź długoterminowo.

Czynniki ryzyka

Z inwestowaniem w ETF związane są wszystkie czynniki ryzyka charakterystyczne dla instrumentu bazowego, którego stopę zwrotu odwzorowuje konkretny fundusz. W przypadku ETF-ów wyemitowanych w oparciu o indeksy rynków akcji ich ryzyko kapitałowe (zmienność cenowa) jest wyższe od ryzyka takich instrumentów jak obligacje czy inne papiery wartościowe o stałym dochodzie. Z inwestycjami w ETF związane jest ryzyko kontrahenta, wynikające z wykorzystania instrumentów finansowych zawartych z instytucją kredytową i potencjalnym jej niewywiązaniem się ze swoich zobowiązań z tytułu tych instrumentów. Ponadto inwestujący w ETF narażeni są na ryzyko niedokładnego odwzorowania stopy zwrotu instrumentu bazowego.

INWESTYCJE W INSTRUMENTY FINANSOWE NABYWANE LUB ZBYWANE W ZAGRANICZNYCH MIEJSCACH WYKONANIA

Charakterystyka

Dom Maklerski udostępnia Klientom szeroki wachlarz możliwości inwestycyjnych w zagranicznych miejscach wykonania.

Czynniki ryzyka

Inwestycje zagraniczne, mające za przedmiot określone instrumenty finansowe, charakteryzują się wszystkimi czynnikami ryzyka analogicznymi dla danej klasy instrumentów finansowych na rynku krajowym. Ponadto istnieją dodatkowe czynniki ryzyka, do których w szczególności należy zaliczyć:

- ryzyko wahań innych walut w stosunku do złotego;
- ryzyko posiadania ograniczonego (opóźnionego) dostępu do informacji.

Zmienność inwestycji w aktywa zagraniczne może być wyższa za sprawą ekspozycji nie tylko na zmienność cen instrumentów finansowych, ale również na zmienność cen walut.

ZLECENIA ZAAWANSOWANE

Charakterystyka

Zlecenia zaawansowane są szczególnym typem zleceń składanych na rynku kontraktów terminowych. Wszystkie wprowadzone zlecenia są w pełni zautomatyzowane i dają Klientowi możliwość programowania strategii inwestycyjnych w oparciu o kombinacje nowych typów zleceń oraz pełną swobodę działania bez konieczności ustawicznego śledzenia rynku.

Pierwsze z nich to zlecenie **ToC – Take or Cut**

Głównym zadaniem tego zlecenia jest zabezpieczenie pozycji Klienta - realizacja profitów z inwestycji, ale też ochrona zainwestowanego kapitału.

Zlecenia ToC jest kompletem dwóch, powiązanych ze sobą zleceń. Pierwsze Take jest zleceniem z limitem ceny i z założenia realizuje zysk z inwestycji. Drugie Cut jest zleceniem typu stop i pozwala ograniczyć straty w przypadku nietrafionej transakcji. Zlecenia są ze sobą powiązane i jeśli jedno z nich się zrealizuje lub aktywuje w arkuszu giełdowym, drugie zostanie automatycznie anulowane przez dom maklerski. Ponadto jeśli jedno z zleceń z pary wykonana się częściowo to wolumen w drugim zleceniu zostanie automatycznie dopasowany do pierwszego.

Drugie to **SSL – Step Stop Limit / Loss**

To dynamiczne zlecenie typu stop, które pozwala maksymalizować zyski z inwestycji lub ograniczać straty. SSL dopasowuje się do zmian cen na rynku zgodnie z zaprogramowanymi przez inwestora parametrami. Zlecenie kupna znajdujące się w arkuszu będzie przesuwane w dół (limit aktywacji będzie się zmniejszać) w ślad za spadającym kursem, tak aby zmaksymalizować zysk inwestora na posiadanej pozycji krótkiej. Jeśli zaś kurs nieoczekiwanie zacznie rosnąć zysk zostanie zrealizowany na maksymalnym możliwym poziomie. Podobnie zlecenie działa w przypadku minimalizacji strat. Analogicznie SSL działa dla zlecenia sprzedaży. Dzięki zleceniu SSL w typie Stop Loss zysk klienta może rosnąć, a strata klienta może być tylko mniejsza niż sam sobie zaplanował.

Trzecie z nich to zlecenie **SToC – Speed Take or Cut**

To zlecenie stworzone specjalnie dla day-traderów, komplet trzech różnych zleceń. Dzięki swojej konstrukcji SToC pozwala otworzyć zlecenie w dowolnym momencie trwania sesji i zagwarantować sobie realizację zysku lub ograniczenie straty bez ponownego włączania komputera. Dzięki zleceniu Speed, które jest integralną częścią zlecenia SToC, połączonemu ze zleceniem Take i Cut dom maklerski kreuje unikatowe możliwości dla inwestorów. Zasada działania zleceń Take i Cut jest analogiczna jak w zleceniu ToC. Zlecenie jest pomocnym narzędziem dla planowania strategii inwestycyjnych opierających się o analizę techniczną, a także pozwala uczestniczyć z sukcesem w gwałtownych ruchach cenowych zdarzających się często po ogłoszeniu cyklicznych danych makroekonomicznych itp. Inwestor planuje na jakim poziomie cenowym chce otworzyć pozycję i w jakiej wysokości chce zrealizować zysk oraz jaki jest poziom akceptowanej straty. Resztą zajmuje się dom maklerski, wystawia zlecenia w odpowiednim momencie. Klient nie musi śledzić notowań.

Notowania instrumentów finansowych dystrybuowane przez GPW w Warszawie i monitorowane w sposób online przez dom maklerski są podstawą do wykonywania automatycznych modyfikacji zleceń zaawansowanych.

Elementem odróżniającym zlecenia zaawansowane od zwykłych jest brak możliwości zmodyfikowania zlecenia już złożonego (Klient może anulować zlecenie i złożyć nowe z nowymi parametrami).

Szczegółowe informacje dotyczące zleceń zaawansowanych można znaleźć na stronach www.dmbzwbk.pl.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka charakterystyczne dla inwestowania przy pomocy zleceń zaawansowanych są tożsame z ryzykami towarzyszącymi inwestowaniu w kontrakty terminowe.

KRÓTKA SPRZEDAŻ

Charakterystyka

Krótką sprzedaż to usługa pozwalająca na zbycie instrumentów finansowych bez konieczności ich posiadania w momencie składania zlecenia sprzedaży. Warunkiem uruchomienia przez Dom Maklerski usługi krótkiej sprzedaży jest posiadanie rachunku inwestycyjnego oraz ustna dyspozycja Klienta. Instrumenty finansowe, które mogą być przedmiotem obrotu w ramach krótkiej sprzedaży określa GPW oraz dodatkowo Dom Maklerski.

Podstawą do złożenia zlecenia krótkiej sprzedaży jest posiadanie na rachunku zabezpieczenia w wysokości określonej przez Dom Maklerski. Najpóźniej w dniu rozliczenia transakcji sprzedaży, Klient zobowiązany jest posiadać instrumenty finansowe w ilości sprzedanych na krótko. Jeżeli Klient nie dostarczy instrumentów finansowych we własnym zakresie, Dom Maklerski uruchomi pożyczkę do czasu rozliczenia transakcji odkupu instrumentów finansowych.

Inwestor może dokonać krótkiej sprzedaży jeśli przewiduje, że kurs danego papieru wartościowego będzie spadać. W przypadku rzeczywistego spadku jego wartości zyskiem brutto jest różnica między kwotą uzyskaną ze sprzedaży pożyczonych papierów wartościowych a kwotą zapłaconą za ich wykup. Natomiast zyskiem netto na rachunku inwestycyjnym jest zysk brutto po odjęciu wynagrodzenia dla pożyczkodawcy za udzielenie pożyczki oraz prowizji biura maklerskiego od kupna i sprzedaży akcji. W przypadku do przeciwnego od oczekiwanego rozwoju sytuacji na rynkach finansowych, tj. wzrostu ceny giełdowej papieru wartościowego powyżej ceny sprzedaży – inwestor odnotuje stratę.

Czynniki ryzyka

Z inwestowaniem za pomocą transakcji krótkiej sprzedaży związane są wszystkie czynniki ryzyka charakterystyczne dla inwestycji w akcje i obligacje. Najpoważniejszym ryzykiem związanym z transakcją krótkiej sprzedaży jest ryzyko rozliczeniowe, bowiem istnieje niepewność, czy inwestor przeprowadzający transakcję pozyska i dostarczy sprzedane papiery w terminie rozliczenia.

Ryzykiem są również dodatkowe koszty pożyczki instrumentów finansowych powstałe w trakcie trwania pożyczki.

Istnieje również ryzyko pojawienia się efektu tzw. short queeze. Efekt ten dotyczy papierów, na których występuje duża liczba otwartych pozycji (tj. sprzedanych na krótko). W przypadku, gdy inwestorzy posiadający krótkie pozycje zdecydują się równocześnie zamknąć posiadane pozycje, wówczas na rynku pojawia się duży popyt na określone papiery (pojawia się duża wartość zleceń kupna), co może spowodować nienaturalny wzrost ich kursów. Short squeeze dotyczy głównie papierów o niższej płynności - w przypadku papierów o dużej płynności trudniej jest wpłynąć na ich kurs.

USŁUGA DORADZTWA INWESTYCYJNEGO

W ramach usługi Dom Maklerski przygotowuje i przekazuje klientowi w oparciu o jego potrzeby i sytuację rekomendację dotyczącą:

- 1) kupna, sprzedaży, subskrypcji, wymiany, wykonania lub wykupu określonych instrumentów finansowych albo powstrzymania się od zawarcia transakcji dotyczącej tych instrumentów;
- 2) wykonania lub powstrzymania się od wykonania uprawnień wynikających z określonego instrumentu finansowego do zakupu, sprzedaży, subskrypcji, wymiany, wykonania lub wykupu instrumentu finansowego

Do głównych ryzyk związanych z korzystaniem z usługi doradztwa inwestycyjnego zalicza się:

1) ryzyko nieodpowiednich rekomendacji - rekomendacje inwestycyjne przygotowywane są na podstawie informacji przekazanych przez klienta Domowi Maklerskiemu poprzez wypełnienie odpowiedniej ankiety służącej do przeprowadzenia oceny odpowiedniości, której celem jest dostosowanie świadczonych usług do indywidualnej sytuacji klienta i tym samym działanie w najlepiej pojętym interesie klienta; istnieje ryzyko, iż przekazywane klientowi rekomendacje inwestycyjne nie będą uwzględniały jego indywidualnej sytuacji; ryzyko takie powstaje w szczególności w przypadku wystąpienia istotnej zmiany w zakresie dotyczącym wiedzy, doświadczenia inwestycyjnego, sytuacji finansowej lub celów inwestycyjnych klienta oraz niepoinformowania o niej Domu Maklerskiego;

2) ryzyko niewłaściwie oszacowanej wartości lub ryzyko nietrafionej oceny kierunku zmian ceny rekomendowanego instrumentu finansowego (w tym założonego okresu inwestycyjnego, w którym zmiana ceny powinna się dokonać) – niewłaściwie oszacowana wartość, nietrafiona ocena dot. kierunku zmian cen lub przyjęcie niewłaściwego horyzontu czasowego inwestycji i związane z tym zalecone zachowanie inwestycyjne mogą powodować, iż wyniki z inwestycji będą gorsze od oczekiwanych; w szczególności istnieje możliwość poniesienia straty pierwotnie zainwestowanego kapitału;

3) ryzyko dezaktualizacji rekomendacji - istnieje ryzyko związane z ograniczoną w czasie aktualnością rekomendacji inwestycyjnej przekazanej klientowi.

Podejmując decyzję inwestycyjną korzystający z usługi doradztwa inwestycyjnego klient powinien mieć na uwadze ryzyko związane z tą usługą.

Klient powinien mieć także na uwadze to, iż przedmiotem rekomendacji inwestycyjnej są wyłącznie instrumenty finansowe będące w ofercie Domu Maklerskiego lub instrumenty finansowe, w których obrocie Dom Maklerski pośredniczy.

OBOWIĄZKI INFORMACYJNE AKCJONARIUSZY

Dom Maklerski informuje, że z nabywaniem lub zbywaniem instrumentów finansowych mogą wiązać się dodatkowe obowiązki nabywającego lub zbywającego instrumenty finansowe wobec osób trzecich, w tym w szczególności obowiązek ujawniania stanu posiadania (zawiadomienia Komisji Nadzoru Finansowego oraz spółki) w przypadku osiągnięcia lub przekroczenia określonego w Ustawie o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1382 – j.t., z późn. zm.) progu ogólnej liczby głosów w spółce publicznej. Wykonywanie takich obowiązków nabywającego lub zbywającego instrumenty finansowe nie jest przedmiotem umowy o świadczenie usług maklerskich przez Dom Maklerski. W przypadku wątpliwości, co do powyższych obowiązków, nabywający lub zbywający instrumenty finansowe powinien skontaktować się ze swoim doradcą prawnym.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Dom Maklerski przekazuje Klientowi sprawozdania ze świadczonych przez siebie usług na zasadach określonych w umowie maklerskiej, w szczególności powiadomienie o realizacji transakcji. W przypadku Klientów, dla których prowadzony jest rachunek inwestycyjny, Dom Maklerski sporządza nieodpłatnie wyciąg z rachunku Klienta ze stanem na koniec każdego roku kalendarzowego i przekazuje go Klientowi w sposób przewidziany dla korespondencji.

PODSTAWOWE ZASADY OCHRONY AKTYWÓW

Dom Maklerski jest uczestnikiem Systemu Rekompensat prowadzonego przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

System ten gwarantuje ochronę aktywów zapisanych na rachunkach lub przechowywanych w depozycie prowadzonym przez Dom Maklerski i wypłatę środków do wysokości określonej w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi z dnia 29 lipca 2005 r. (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 94 z późn. zm.) w przypadku:

- 1) ogłoszenia upadłości Domu Maklerskiego lub
- 2) prawomocnego oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości ze względu na to, że majątek Domu Maklerskiego nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania, lub
- 3) stwierdzenia przez Komisję Nadzoru Finansowego, że Dom Maklerski z powodów ściśle związanych z sytuacją finansową nie jest w stanie wykonać ciężących na nim zobowiązań wynikających z roszczeń inwestorów i nie jest możliwe ich wykonanie w najbliższym czasie.

Umorzenie postępowania upadłościowego domu maklerskiego nie wstrzymuje dokonywania czynności mających na celu wypłatę rekompensat inwestorom.

System Rekompensat zabezpiecza wypłatę środków Klienta, pomniejszonych o należności Domu Maklerskiego od Klienta z tytułu świadczonych usług, według stanu z dnia zaistnienia jednego z przypadków, o których mowa powyżej, do wysokości równowartości w złotych 3.000 euro – w 100% wartości środków objętych Systemem Rekompensat, oraz 90% nadwyżki ponad tę kwotę, z tym że górna granica środków objętych Systemem Rekompensat wynosi równowartość w złotych 22 000 euro.

ZABEZPIECZENIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH LUB FUNDUSZY KLIENTA

Dom Maklerski współpracuje z innymi przedsiębiorstwami inwestycyjnymi prowadzącymi działalność inwestycyjną i świadczącymi usługi inwestycyjne za granicą („Zagraniczny Broker”) oraz z zagranicznymi bankami depozytariuszami („Zagraniczny Bank Depozytariusz”), które świadczą dla Domu Maklerskiego odpowiednio usługi w zakresie dotyczącym obsługi zleceń, mających za przedmiot instrumenty finansowe notowane w zagranicznych miejscach wykonania, oraz w zakresie przechowywania tych instrumentów finansowych. Z powyższą współpracą związane jest ryzyko utrzymania ciągłości działalności powyższych instytucji (ryzyko ogłoszenia upadłości, likwidacji tych instytucji).

Dom Maklerski ponosi odpowiedzialność z tytułu wyboru Brokera Zagranicznego oraz Zagranicznego Banku Depozytariusza, o ile wybór ten nie został dokonany przez Klienta.

Dom Maklerski informuje, iż przy wyborze Brokera Zagranicznego oraz Zagranicznego Banku Depozytariusza, z którego usług korzysta, dochował należytej staranności w celu zapewnienia ochrony interesów Klienta.

Dom Maklerski może przechowywać instrumenty finansowe Klienta detalicznego na rachunku typu Omnibus Account, prowadzonym przez Dom Maklerski lub inne przedsiębiorstwo inwestycyjne. Powyższa sytuacja nie stwarza ryzyka niemożności wyodrębnienia takich instrumentów finansowych od instrumentów własnych przedsiębiorstwa inwestycyjnego lub Domu Maklerskiego w związku z prowadzonymi przez Dom Maklerski: rejestrem praw do zagranicznych instrumentów finansowych oraz rejestrem zagranicznych instrumentów finansowych. Na rachunku typu Omnibus Account, prowadzonym przez Zagranicznego Brokera, znajdują się wyłącznie instrumenty finansowe Klientów Domu Maklerskiego. W przypadku konieczności przechowywania własnych instrumentów finansowych Domu Maklerskiego na rachunku prowadzonym przez Zagranicznego Brokera Dom Maklerski otworzy dla tych instrumentów finansowych odrębny rachunek.

W przypadku gdy ze względu na przepisy prawa obowiązującego w państwie, na którego terytorium mają być przechowywane instrumenty finansowe lub środki pieniężne Klienta, nie jest możliwe przechowywanie lub rejestrowanie aktywów Klienta odrębnie od aktywów Domu Maklerskiego, Brokera Zagranicznego lub Zagranicznego Banku Depozytariusza, Dom Maklerski informuje o tym Klientów. Powierzenie instrumentów finansowych lub środków pieniężnych Klienta do przechowywania przez taki podmiot możliwe jest pod warunkiem wyrażenia przez Klienta pisemnej zgody na powierzenie.

W przypadku gdy na zagranicznych instrumentach finansowych Klienta dokonywane są operacje szczególne, np. split, reverse-split itp., a nie ma możliwości identyfikacji tych operacji w dniu ich zaistnienia, istnieje ryzyko dokonania błędnych

transakcji na instrumentach finansowych Klienta. W celu wyeliminowania powyższego ryzyka Dom Maklerski kontaktuje się niezwłocznie z Zagranicznym Brokerem/Zagranicznym Bankiem Depozytariuszem. Wszelkie pożytki oraz inne prawa i świadczenia wynikające z nabytych przez Klienta instrumentów finansowych zapisywane są na rachunku Klienta bezpośrednio po wyjaśnieniu sprawy przez Dom Maklerski z Zagranicznym Brokerem/Zagranicznym Bankiem Depozytariuszem. W przypadku dokonania błędnych transakcji, o których mowa powyżej, skutkujących niewłaściwym ich rozliczeniem na rachunku Klienta, Dom Maklerski, w zakresie dozwolonym przez prawo, może wprowadzić odpowiednie zmiany w księgowaniu transakcji (cofnąć zapisy księgowe) w celu zapewnienia zgodności ze stanem rzeczywistym.

Zasady świadczenia usług przez Zagranicznego Brokera oraz Zagraniczny Bank Depozytariusza, w tym prowadzenie rachunków, na których zapisywane są instrumenty finansowe Klientów, podlegają lub mogą podlegać przepisom prawa kraju, w którym Zagraniczny Broker/Zagraniczny Bank Depozytariusz prowadzi swoją działalność. Oznacza to, że prawa Klienta Domu Maklerskiego mogą być uregulowane w sposób odmienny od regulacji obowiązujących w Polsce.

Dom Maklerski może dokonywać zabezpieczeń na instrumentach finansowych Klientów w związku z dochodzeniem lub zabezpieczeniem wierzytelności przysługujących określonym podmiotom na zasadach określonych w umowie oraz przepisach obowiązującego prawa.

Dom Maklerski nie będzie wykorzystywał instrumentów finansowych Klienta detalicznego. Gdyby jednak doszło do takiej sytuacji, Dom Maklerski z odpowiednim wyprzedzeniem przekaże Klientowi na trwałym nośniku stosowne informacje dotyczące zobowiązań i zakresu jego odpowiedzialności, zasad odzyskania instrumentów finansowych oraz zagrożeń z tym związanych.

OGÓLNE ZASADY POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU POWSTANIA KONFLIKTU INTERESÓW

Dom Maklerski BZ WBK będący wyodrębnioną jednostką organizacyjną, w ramach której Bank Zachodni WBK S.A. prowadzi działalność maklerską (Dom Maklerski) informuje, że dąży do unikania konfliktów ze swoimi Klientami poprzez rozwiązania organizacyjne oraz wewnętrzne regulacje Domu Maklerskiego. Dom Maklerski dokłada należytej staranności, aby w przypadku powstania takiego konfliktu interesów nie doszło do naruszenia interesów Klienta.

Dom Maklerski i podmioty z grupy kapitałowej, do której należy Bank, świadczą szereg usług na rynku finansowym dla zróżnicowanej grupy podmiotów, w szczególności mogły lub mogą w odniesieniu do instrumentów finansowych, będących przedmiotem zleceń Klienta realizować zlecenia przeciwstawne, wykonywać funkcje animatora, oferować instrumenty finansowe, nabywać lub zbywać instrumenty na własny lub cudzy rachunek oraz mogły lub mogą dokonywać transakcji na tych instrumentach. Mogą także świadczyć usługi zarządzania instrumentami finansowymi, świadczyć usługi maklerskie oraz usługi w zakresie bankowości inwestycyjnej na rzecz emitentów instrumentów finansowych, których instrumenty finansowe są lub mogą być przedmiotem inwestycji Klienta. Możliwa jest także działalność jako subemitent usługowy lub subemitent inwestycyjny w ramach ofert instrumentów finansowych, a także w transakcjach fuzji i przejęć i innych czynnościach dotyczących emitentów instrumentów finansowych, w odniesieniu do instrumentu finansowego, będącego przedmiotem zainteresowania Klienta, być emitentami instrumentów finansowych lub być powiązane z emitentami instrumentów finansowych oraz otrzymywać z tego tytułu wynagrodzenie, prowizje, a także realizować zyski.

1. Regulacje wstępne

1) Wprowadzenie

Zasady zarządzania konfliktem interesów odnoszą się do potencjalnych konfliktów interesów w relacjach „Klient – Dom Maklerski”, „Klient – Klient”, „Klient – Podmiot Grupy Kapitałowej Banku” oraz „Klient – Pracownik Domu Maklerskiego”.

2) Pojęcia zdefiniowane na potrzeby niniejszych zasad:

a) Klient Domu Maklerskiego

Klientem Domu Maklerskiego jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, na której rzecz jest lub ma być świadczona usługa przez Dom Maklerski.

b) Przepisy prawa zobowiązujące Dom Maklerski do zarządzania konfliktem interesów:

- Ustawa o obrocie instrumentami finansowymi;
- Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oraz banków powierniczych („Rozporządzenie”);
- Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie określenia szczegółowych warunków technicznych i organizacyjnych dla firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, i banków powierniczych oraz warunków szacowania przez dom maklerski kapitału wewnętrznego.

c) Konflikt interesów

Konflikt interesów są to znane Domowi Maklerskiemu okoliczności mogące doprowadzić do powstania sprzeczności między interesem Domu Maklerskiego, innych podmiotów z grupy kapitałowej, osoby powiązanej z Domem Maklerskim a obowiązkiem działania przez dom Maklerski w sposób rzetelny, z uwzględnieniem najlepiej pojętego interesu Klienta Domu Maklerskiego, jak również znane Domowi Maklerskiemu okoliczności mogące doprowadzić do powstania sprzeczności między interesami kilku Klientów Domu Maklerskiego.

3) Zarządzanie konfliktem interesów

Dom Maklerski realizuje zarządzanie konfliktem interesów w trzech etapach. Pierwszy etap zakłada generalne unikanie sytuacji mogących grozić potencjalnym konfliktem. Drugi etap to podejmowane przez Dom Maklerski działania organizacyjne, które w sposób zinstytucjonalizowany zapobiegają powstawaniu konfliktu interesów. Jeżeli te dwa etapy nie pozwalają skutecznie wyeliminować ryzyka konfliktu interesów, trzecim etapem jest ujawnienie ryzyka w konkretnym przypadku konfliktu interesów Klientowi i uzależnienie dalszego działania Domu Maklerskiego od decyzji Klienta.

2. Ogólne środki organizacyjne i wewnętrzne regulacje, służące do zapobiegania konfliktowi interesów

W Domu Maklerskim obowiązują regulacje, które służą aktywnemu zarządzaniu konfliktami interesów. Do regulacji tych należą w szczególności:

- regulamin organizacyjny, określający zakres i podział kompetencji poszczególnych departamentów i zespołów;
- regulamin ochrony przepływu informacji poufnych oraz stanowiących tajemnicę zawodową;
- regulamin inwestowania przez osoby powiązane z Bankiem lub na ich rachunek w instrumenty finansowe.

Szczególne regulacje obowiązują w odniesieniu do transakcji zawieranych na własny rachunek przez osoby uczestniczące w sporządzaniu rekomendacji, analiz finansowych oraz uczestniczące w przygotowywaniu oferty publicznej.

1) Wewnętrzne regulacje

wprowadzono zasady, które na szczeblu organizacyjnym przeciwdziałają manipulacji oraz wykorzystaniu informacji poufnych. Środkiem organizacyjnym jest w szczególności stworzenie „chińskich murów”, czyli barier informacyjnych, które uniemożliwiają niekontrolowany przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi lub pracownikami Domu Maklerskiego, prowadzenie Listy Obserwacyjnej oraz Listy Restrykcyjnej.

„Chińskimi murami” rozdzielone są poszczególne jednostki organizacyjne Domu Maklerskiego wydzielone zgodnie z regulaminem organizacyjnym. Jeśli istnieje uzasadnione ryzyko powstania konfliktu interesów, to „chińskie mury” tworzone są również, w związku z realizacją określonego projektu na rzecz Klienta.

2) Rekomendacje i analizy

Dom Maklerski podjął odpowiednie działania i środki organizacyjne, które służą przeciwdziałaniu, wykrywaniu i zarządzaniu konfliktami interesów przy sporządzaniu rekomendacji i analiz. Ewentualne konflikty interesów dotyczące konkretnej rekomendacji lub analizy, która jest dostępna publicznie lub dla szerokiego kręgu osób, są ujawnione w rekomendacji lub analizie albo w dołączonym do niej dokumencie.

3) Prowizje (zachęty)

W związku ze świadczeniem usług w zakresie działalności maklerskiej Dom Maklerski nie może przyjmować ani udzielać żadnych korzyści innych niż standardowa prowizja lub opłata za daną usługę, chyba że służą one zwiększeniu jakości usługi świadczonej na rzecz Klienta. Przyjęcie ani udzielenie prowizji nie może stać w sprzeczności z należyтым wykonaniem usługi w interesie Klienta, a sam fakt jej przyjęcia lub udzielenia, jej rodzaj i rozmiar musi zostać podane do wiadomości Klienta przed rozpoczęciem świadczenia usługi, w sposób kompletny, przystępny i zrozumiały.

4) Zasady wykonywania zleceń (realizacja zasady best execution)

Dom Maklerski przyjął i wdrożył Politykę wykonywania zleceń i działania w najlepiej pojętym interesie Klienta, według której są obsługiwane, wykonywane lub przekazywane zlecenia Klientów.

3. Szczególne środki organizacyjne

1) Inne funkcje

Dom Maklerski przyjął i wdrożył środki zmierzające do przeciwdziałania konfliktom interesów, a w przypadku ich wystąpienia – do zarządzania nimi w związku z pełnieniem przez pracowników Domu Maklerskiego innych funkcji poza Domem Maklerskim. W szczególności pracownicy Domu Maklerskiego są zobowiązani do ujawnienia funkcji pełnionych w organach spółek publicznych oraz do uzyskania odpowiedniej zgody na pełnienie takiej funkcji w czasie zatrudnienia w Domu Maklerskim.

2) Wykonywanie zleceń Klientów

W ramach wykonywania zleceń Klientów potencjalny konflikt interesów może powstać w związku z realizacją własnych transakcji Domu Maklerskiego. Dom Maklerski przyjął i realizuje zasady uniemożliwiające realizowanie transakcji własnych na zasadach uprzywilejowanych w stosunku do zleceń Klientów.

Ponadto Dom Maklerski przyjął i realizuje procedury, które uniemożliwiają wykorzystywanie – przy podejmowaniu decyzji o transakcjach dokonywanych przez Dom Maklerski na własny rachunek – informacji o stanach i obrotach na rachunkach Klientów oraz innych danych dotyczących Klientów. Realizacja zleceń własnych i zleceń Klientów są objęte osobnymi „chińskimi murami”.

4. Zarządzanie powstałym konfliktem interesów

W przypadku gdy mimo stosowania wyżej wymienionych procedur w trakcie świadczenia usługi powstał konflikt interesów, a w świetle najlepszej wiedzy Domu Maklerskiego przyjęte przez niego środki w celu zarządzania konfliktem interesów nie są wystarczające, Dom Maklerski przekazuje odpowiednią informację Klientowi i powstrzymuje się od świadczenia usługi maklerskiej do czasu otrzymania wyraźnego oświadczenia Klienta o kontynuacji lub rozwiązaniu umowy.

5. Informacje uzupełniające

Niniejsze ogólne zasady zarządzania konfliktem interesów podlegają okresowej weryfikacji przynajmniej raz w roku, a istotne zmiany przekazywane są Klientom poprzez stronę internetową Domu Maklerskiego lub w inny sposób uzgodniony z Klientem, o ile spełnione są warunki określone w przepisach prawa.

Na żądanie Klienta mogą mu zostać przekazane, przy użyciu trwałego nośnika informacji lub za pośrednictwem strony internetowej Domu Maklerskiego, szczegółowe informacje dotyczące tych zasad.

Niniejsza informacja stanowi informację, o której mowa w § 10 ust. 2 pkt 10 Rozporządzenia.

INFORMACJA O KOSZTACH, OPŁATACH ORAZ ŚWIADCZENIACH NIEPIENIĘŻNYCH

Dom Maklerski pobiera opłaty i prowizje zgodnie z Taryfą Opłat i Prowizji Domu Maklerskiego BZ WBK („Taryfa”). Poza kosztami wskazanymi w Taryfie Klient może ponieść dodatkowe koszty z tytułu korzystania z usług nieuregulowanych umową maklerską.

Pełna informacja o opłatach związanych z inwestycjami w jednostki uczestnictwa otwartych funduszy inwestycyjnych zawarta jest w prospektach informacyjnych, kluczowych informacjach dla inwestorów poszczególnych funduszy oraz obowiązujących tabelach opłat.

Dom Maklerski prowadzi rachunki papierów wartościowych w następujących walutach: euro (EUR), dolar amerykański (USD), frank szwajcarski (CHF), funt brytyjski (GBP).

Pracownicy Domu Maklerskiego mogą uczestniczyć w szkoleniach organizowanych i finansowanych lub współfinansowanych przez osoby trzecie (np. TFI, Asset Management, emitent).

Pracownicy Domu Maklerskiego mogą zostać objęci konkursem dotyczącym przyjmowania i przekazywania zleceń obejmujących jednostki uczestnictwa funduszy oraz subfunduszy zarządzanych przez TFI, jak również konkursem dotyczącym wykonywania zleceń obejmujących poszczególne instrumenty finansowe będące w ofercie Domu Maklerskiego.

W związku ze świadczeniem usługi oferowania instrumentów finansowych oraz przyjmowania zapisów na instrumenty finansowe oferowane w ofercie publicznej lub niepublicznej, Dom Maklerski otrzymuje lub może otrzymać wynagrodzenie od osób trzecich. W przypadku pełnienia przez Dom Maklerski funkcji oferującego jest to wynagrodzenie otrzymywane od emitenta lub podmiotu sprzedającego instrumenty finansowe (sprzedający). Jeśli na potrzeby danej oferty sporządzany i publikowany jest prospekt emisyjny, wówczas informacja o kosztach związanych z ofertą, w tym wysokość wynagrodzenia dla doradców emitenta/sprzedającego, zamieszczana jest w prospekcie emisyjnym. W przypadku gdy Dom Maklerski uczestniczy w konsorcjum dystrybucyjnym instrumentów finansowych oferowanych w ofercie publicznej, wynagrodzenie z tego tytułu otrzymywane jest od firmy inwestycyjnej pełniącej funkcję oferującego lub stanowi ono prowizję maklerską od zrealizowanych zleceń na podstawie zapisów złożonych w ramach danej oferty.

Na żądanie Klienta Dom Maklerski przekazuje mu dane dotyczące opłat, prowizji i świadczeń niepieniężnych innych aniżeli:

1. opłaty, prowizje i świadczenia niepieniężne przyjmowane od Klienta lub osoby działającej w jego imieniu albo przekazywanych Klientowi lub osobie działającej w jego imieniu,
2. opłaty lub prowizje niezbędne dla świadczenia danej usługi maklerskiej na rzecz Klienta.

Dom Maklerski zobowiązany jest do odprowadzania zryczałtowanego podatku od dywidend oraz odsetek uzyskanych przez Klienta z tytułu posiadania instrumentów finansowych. Dom Maklerski zobowiązany jest do odprowadzania podatku dochodowego w przypadku zlikwidowania przez Klienta, przed upływem określonego prawem terminu, rachunku, który pozwala Klientowi na skorzystanie ze zwolnienia podatkowego.

POLITYKA WYKONYWANIA ZLECEŃ I DZIAŁANIA W NAJLEPIEJ POJĘTYM INTERESIE KLIENTA PRZEZ DOM MAKLERSKI BZ WBK

Dom Maklerski BZ WBK wykonuje zlecenia Klientów oraz przyjmuje i przekazuje zlecenia Klientów zgodnie z umową maklerską oraz niniejszą Polityką wykonywania zleceń i działania w najlepiej pojętym interesie Klienta przez Dom Maklerski BZ WBK (dalej: „polityka”).

Pojęcia użyte w niniejszej polityce mają znaczenie nadane im w obowiązujących przepisach prawa, Dyrektywie 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych zmieniającej dyrektywę Rady 85/611/EWG i 93/6/EWG i dyrektywę 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 93/22/EWG i aktach prawnych wydanych na jej podstawie (dalej łącznie: „MiFID”) oraz w umowie o świadczenie usług maklerskich.

1. Dom Maklerski przyjmuje i wykonuje lub przekazuje zlecenie zgodnie z warunkami zlecenia określonymi przez Klienta.
2. Dom Maklerski przyjmuje zlecenia do wykonania lub przekazania w ramach różnych systemów.
3. Dom Maklerski wykonuje lub przekazuje zlecenia niezwłocznie po ich przyjęciu, według kolejności ich przyjęcia w ramach danego systemu, chyba że z warunków zlecenia, jego charakteru, panujących warunków rynkowych wynika co innego lub jeśli taka kolejność byłaby sprzeczna z interesem Klienta.
4. Dom Maklerski wykonuje lub przekazuje zlecenia do odpowiednich miejsc wykonania określonych w załączniku do niniejszej polityki, zgodnie z umową maklerską.
5. Dom Maklerski wykonuje zlecenie Klienta, zawierając transakcję na rachunek Klienta w miejscu wykonania, w którym działa bezpośrednio.
6. Dom Maklerski wykonuje zlecenie Klienta w miejscu wykonania, w którym nie działa bezpośrednio, przekazując zlecenie Domu Maklerskiego, wystawione na podstawie zlecenia Klienta, do wykonania odpowiedniej firmie inwestycyjnej, o ile tak stanowi umowa maklerska. Dom Maklerski informuje Klientów o firmach inwestycyjnych, z pośrednictwa których korzysta. Spośród powyższych firm inwestycyjnych Dom Maklerski dokonuje wyboru firmy inwestycyjnej, której przekazuje zlecenie Klienta, stosując odpowiednio postanowienia pkt 11–14, z tym zastrzeżeniem, że kryterium najlepszej ceny, o której mowa w pkt 11.2, ma zastosowanie jedynie do zleceń bez oznaczenia ceny. Kryterium najniższych kosztów Dom Maklerski bierze pod uwagę, jeżeli całkowita suma kosztów ponoszonych przez Klienta różni się w zależności od wyboru firmy inwestycyjnej.
7. W przypadku braku poszczególnych warunków zlecenia Klienta, Dom Maklerski wykonuje zlecenie w sposób następujący:
  - 1) w przypadku braku danych koniecznych do wykonania lub przekazania zlecenia, Dom Maklerski zlecenie odrzuca, chyba że jest w stanie w sposób niewątpliwy powyższe dane niezwłocznie uzupełnić;
  - 2) w przypadku braku oznaczenia ilości instrumentów finansowych będących przedmiotem zlecenia Klienta, Dom Maklerski zlecenie odrzuca; oznaczenie ilości instrumentów finansowych może nastąpić w sposób pośredni;
  - 3) w przypadku braku oznaczenia ceny przez Klienta detalicznego, Dom Maklerski wykonuje zlecenie Klienta po cenie wg aktualnej najlepszej oferty przeciwnej do zlecenia Klienta, chyba że wielkość lub charakter zlecenia uzasadnia wykonanie zlecenia zgodnie z ppkt 4 poniżej;
  - 4) w przypadku braku oznaczenia ceny przez Klienta profesjonalnego (branżowego), Dom Maklerski wykonuje zlecenie po cenie możliwie najbardziej zbliżonej do średniej ceny rynkowej ważonej wolumenem obrotu od momentu przyjęcia zlecenia Klienta do końca notowań na sesji w dniu przyjęcia zlecenia, chyba że wielkość lub charakter zlecenia uzasadnia wykonanie zlecenia zgodnie z ppkt 3 powyżej;
  - 5) w przypadku braku oznaczenia miejsca wykonania, Dom Maklerski wykonuje zlecenie w miejscu wykonania, w którym instrument finansowy jest przedmiotem obrotu, z zastrzeżeniem pkt 11–14, o ile umowa maklerska nie stanowi inaczej, bądź z okoliczności złożenia zlecenia nie wynika co innego. Dom Maklerski może ograniczyć możliwość składania zleceń z niepełną ilością warunków do określonych systemów.
8. Klient może określać dodatkowe warunki zlecenia, które mogą wpływać na jego wykonanie lub przekazanie. Dopuszczalność określenia przez Klienta dodatkowych warunków zlecenia może zależeć od spełnienia przez Klienta wymogów określonych przez Dom Maklerski, w szczególności związanych z wymaganą wielkością obrotów, wielkością zlecenia lub posiadanych aktywów.
Wszelkie instrukcje ze strony Klienta (warunki zlecenia określone ponad minimum konieczne do wykonania lub przekazania zlecenia) mogą uniemożliwić Domowi Maklerskiemu podjęcie kroków, które zostały opracowane i wdrożone w ramach niniejszej polityki w celu uzyskania możliwie najkorzystniejszych wyników przy wykonaniu lub przekazywaniu zleceń w odniesieniu do elementów, których powyższe instrukcje dotyczą.
9. Dom Maklerski może wykonywać zlecenie Klienta, zawierając transakcję poza rynkiem regulowanym lub wielostronną platformą obrotu (alternatywny system obrotu zwany dalej: MTF), o ile Klient wyraził na to zgodę,

- a zlecenie zostanie wykonane na warunkach nie gorszych niż w innych miejscach wykonania, przy czym ostatni wymóg nie musi być spełniony, jeżeli Klient zażądał wykonania zlecenia poza rynkiem regulowanym lub MTF. Dom Maklerski może odmówić wykonania zlecenia w powyższy sposób. Punkty 11–14 stosuje się odpowiednio.
10. Dom Maklerski może wykonać zlecenie Klienta, zawierając transakcję na rachunek własny, o ile zlecenie zostanie wykonane na warunkach nie gorszych niż w innych miejscach wykonania, przy czym ostatni wymóg nie musi być spełniony, jeżeli Klient zażądał wykonania zlecenia na rachunek własny Domu Maklerskiego. Dom Maklerski może odmówić wykonania zlecenia w powyższy sposób. Punkty 11–14 stosuje się odpowiednio.
11. W przypadku gdy zlecenie Klienta może być wykonane w więcej niż jednym miejscu wykonania, a Dom Maklerski wykonuje zlecenia w co najmniej dwóch z tych miejsc wykonania i Klient nie określił, w którym miejscu wykonania zlecenie ma być przez Dom Maklerski wykonane, Dom Maklerski:
- 1) przekazuje zlecenie do wykonania firmie inwestycyjnej, o której mowa w pkt 6, o ile Dom Maklerski nie działa bezpośrednio w żadnym z tych miejsc wykonania,
- albo w odniesieniu do miejsc wykonania, spośród których Dom Maklerski co najmniej w jednym działa bezpośrednio:
- 2) ustala miejsce wykonania z najniższą ceną w przypadku zleceń kupna oraz najwyższą dla zleceń sprzedaży;
  - 3) ustala miejsce wykonania z najniższymi kosztami wykonania zlecenia;
  - 4) ustala miejsce wykonania, w którym zlecenie zostanie wykonane i rozliczone w najkrótszym czasie;
  - 5) ustala miejsce wykonania z największym prawdopodobieństwem wykonania zlecenia z uwagi na wielkość obrotów w tym miejscu wykonania, ilość instrumentów finansowych będących przedmiotem zlecenia oraz charakter zlecenia;
  - 6) ustala miejsce wykonania z największym prawdopodobieństwem rozliczenia transakcji zawartej na podstawie zlecenia,
- a następnie – po dokonaniu analizy zgodnie z pkt 12–14 – Dom Maklerski wykonuje zlecenie Klienta w odpowiednim miejscu wykonania lub przekazuje zlecenie Domu Maklerskiego, wystawione na podstawie zlecenia Klienta, do wykonania odpowiedniej firmie inwestycyjnej, wskazując miejsce wykonania, w którym ma być wykonane – w przypadku gdy Dom Maklerski nie działa bezpośrednio w tym miejscu wykonania.
12. Dokonując ustaleń, o których mowa w pkt 11, Dom Maklerski bierze pod uwagę konieczność transferu instrumentów finansowych pomiędzy izbami rozrachunkowymi w przypadku notowania instrumentów finansowych w miejscach wykonania, dla których rozrachunku dokonują różne izby lub w różnych walutach, oraz czas i koszty z tym związane.
13. Dom Maklerski uwzględnia kolejno ustalenia z pkt 11.2–11.6 (kryteria) w ten sposób, że wybiera miejsce wykonania zapewniające najlepszą dla Klienta cenę, przy najniższych kosztach oraz największym prawdopodobieństwie zawarcia i rozliczenia transakcji w najkrótszym czasie (czynniki). W przypadku gdy dane miejsce wykonania nie spełnia wszystkich powyższych kryteriów łącznie, Dom Maklerski kieruje się względną wagą czynników wpływających na wybór miejsca wykonania, na którym wykonywane jest zlecenie, określoną w załączniku do niniejszej polityki.
14. Analiza czynników dokonywana jest raz, bezpośrednio przed wykonaniem zlecenia Klienta, oparta jest na bieżących informacjach rynkowych dostępnych Domowi Maklerskiemu w momencie jej przeprowadzania bądź informacjach historycznych – w zależności od charakteru czynnika oraz okoliczności złożenia i charakteru zlecenia, a jej wyniki nie podlegają weryfikacji oraz modyfikacji w trakcie wykonania zlecenia. W szczególności powtórna analiza nie jest przeprowadzana w przypadku późniejszej modyfikacji zlecenia przez Klienta, chyba że wykonanie zlecenia nie zostało jeszcze rozpoczęte.
15. Dom Maklerski może określać nową wagę poszczególnych czynników wpływających na wybór miejsca wykonania, w którym wykonywane jest zlecenie, w tym poprzez określenie jej wartości liczbowej, oraz różnicować ją w zależności od kategorii Klienta, charakterystyki zlecenia, cechy instrumentu finansowego będącego przedmiotem zlecenia oraz charakterystyki miejsc wykonania, w których można wykonać dane zlecenie. Dom Maklerski prezentuje aktualny opis względnej wagi poszczególnych czynników w swoim serwisie internetowym dla Klientów, którzy korzystają z tego serwisu, a dla pozostałych udostępnia go w formie przewidzianej w umowie maklerskiej.
16. Postanowienia pkt 5–7 i 11–15 stosuje się odpowiednio do przekazywania zleceń Klienta do miejsc wykonania, bez ich wykonywania przez Dom Maklerski.
17. Dom Maklerski może łączyć zlecenie Klienta ze zleceniami innych Klientów lub zleceniami Domu Maklerskiego, o ile powyższa operacja nie zadziała na niekorzyść któregoś z Klientów. W przypadku gdy łączenie zleceń może zadziałać na niekorzyść któregoś z Klientów, ale prawdopodobieństwo takiego zdarzenia jest małe, Dom Maklerski informuje o powyższym Klienta. W innych przypadkach Dom Maklerski nie łączy zleceń. Realizacja połączonych zleceń następuje wg kolejności ich złożenia, w tym w szczególności w przypadku częściowego wykonania zlecenia powstałego z połączenia zleceń. Wielkość zleceń i cena nie wpływają na kolejność wykonania zleceń.
18. Niniejsza polityka nie gwarantuje, że w każdym przypadku zlecenie Klienta zostanie wykonane lub przekazane z najlepszym dla Klienta skutkiem, uwzględniającym wszelkie przesłanki, którymi kierował się Klient przy składaniu zlecenia.
19. Niniejsza polityka została przygotowana, aby poinformować Klientów, w jaki sposób Dom Maklerski będzie wykonywał lub przekazywał zlecenia Klientów.
20. Dom Maklerski będzie wykonywał lub przekazywał zlecenia Klienta, o ile Klient wyraził zgodę na brzmienie niniejszej polityki. Zgodę taką Klient może wyrazić w sposób przewidziany dla zmiany umowy maklerskiej lub w inny, dopuszczalny prawem sposób – wyraźny lub dorozumiany, o ile wola Klienta zostanie wyrażona w sposób nie budzący wątpliwości. Dom Maklerski może zażądać potwierdzenia tej zgody przez Klienta na trwałym nośniku lub takie potwierdzenie sporządzić, w szczególności na podstawie zapisów w systemie informatycznym Domu Maklerskiego.

21. Dom Maklerski przekazuje na każde żądanie Klienta informacje o wykonaniu lub przekazaniu zlecenia w zakresie pozwalającym na ocenę, czy zlecenie zostało wykonane lub przekazane zgodnie z niniejszą polityką.
22. Niniejsza polityka podlega nie rzadziej niż raz w roku weryfikacji przez Dom Maklerski pod względem spełniania wymogów określonych przepisami prawa, w tym w szczególności wymogu postępowania mającego na celu uzyskanie najkorzystniejszych wyników dla Klienta.
23. Niniejsza polityka nie ma zastosowania do Klientów, którzy w relacjach z Domem Maklerskim działają jako uprawnieni kontrahenci, chyba że zażądają oni traktowania ich przez Dom Maklerski jako Klientów profesjonalnych (branżowych) lub detalicznych.
24. Niniejsza polityka wchodzi w życie z dniem 1 listopada 2007 roku. Niniejsza polityka w brzmieniu uwzględniającym ostatnią aktualizację obowiązuje od 24 stycznia 2017 r.

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO POLITYKI WYKONYWANIA ZLECEŃ PRZEZ DOM MAKLERSKI BZ WBK

OPIS WZGLĘDNEJ WAGI POSZCZEGÓLNYCH CZYNNIKÓW WPŁYWAJĄCYCH NA WYBÓR MIEJSCA WYKONANIA, W KTÓRYM WYKONYWANE JEST ZLECENIE

1. Dom Maklerski BZ WBK dokonując wyboru miejsca wykonania, w którym będzie wykonywał zlecenie Klienta, kieruje się najlepszą ceną i najniższymi kosztami dla Klienta, pod warunkiem że dane miejsce wykonania pozwala wykonać zlecenie w całości lub w znacznym zakresie.
2. Jeżeli mimo najlepszej ceny i najniższych kosztów w danym miejscu wykonania nie można wykonać zlecenia w całości lub w znacznym zakresie, Dom Maklerski kieruje zlecenie do miejsca wykonania, w którym takie wykonanie jest możliwe, o ile cena i koszty w tym miejscu wykonania nie odbiegają znacząco od tych ustalonych jako najkorzystniejsze dla Klienta. Jeżeli i ten warunek nie jest spełniony Dom Maklerski kieruje zlecenie do miejsca wykonania z najlepszą ceną i najniższymi kosztami w przypadku zleceń Klientów detalicznych, a w przypadku zleceń Klientów profesjonalnych (branżowych) kieruje je do miejsca wykonania z największym prawdopodobieństwem wykonania zlecenia.
3. W przypadku gdy najlepsza cena i najniższe koszty określone są dla różnych miejsc wykonania, decydujące znaczenie Dom Maklerski przyznaje kosztom w stosunku do zleceń Klientów detalicznych, a prawdopodobieństwu wykonania zlecenia w stosunku do zleceń Klientów profesjonalnych (branżowych).
4. Jeżeli ustalone dla różnych miejsc wykonania koszty dla Klientów detalicznych i prawdopodobieństwo realizacji transakcji dla Klientów profesjonalnych (branżowych) nie różnią się znacząco od siebie w ramach danego kryterium, o wyborze miejsca wykonania decyduje cena, a następnie odpowiednio prawdopodobieństwo realizacji zlecenia i koszty, oraz – w dalszej kolejności – czas wykonania zlecenia i prawdopodobieństwo rozliczenia.

ZAŁĄCZNIK NR 2 DO POLITYKI WYKONYWANIA ZLECEŃ PRZEZ DOM MAKLERSKI BZ WBK

OKREŚLENIE MIEJSC WYKONANIA ZLECENIA W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH ORAZ MIEJSC WYKONANIA POZWALAJĄCYCH DOMOWI MAKLERSKIEMU BZ WBK W SPOSÓB STAŁY WYPEŁNIAĆ OBOWIĄZEK UZYSKANIA MOŻLIWIE NAJLEPSZEGO WYNIKU DLA KLIENTA.

Dom Maklerski wykonuje zlecenia Klienta, dla którego prowadzi rachunek inwestycyjny, w następujących miejscach wykonania:

- 1) GPW – w zakresie instrumentów finansowych notowanych w tym miejscu wykonania;
- 2) BondSpot, Catalyst, Wiener Borse, NYSE, NYSE Euronext, Nasdaq, NasdaqOMX, Xetra, Borsa Italiana, SIX Swiss Exchange, London SE, CME Group, Madrid Stock Exchange – w zakresie instrumentów finansowych notowanych w tych miejscach wykonania;
- 3) w alternatywnym systemie obrotu – NewConnect – w zakresie instrumentów finansowych notowanych w tym miejscu wykonania,
- 4) Dom Maklerski – w zakresie instrumentów finansowych będących przedmiotem obrotu na rynkach określonych w pkt 1-3

o ile przewiduje to umowa maklerska, a zlecenie jest możliwe do wykonania w danym miejscu wykonania.

Dom Maklerski wykonuje zlecenia Klienta, dla którego prowadzi rachunek inwestycyjny, w poszczególnych miejscach wykonania za pośrednictwem niżej wskazanych instytucji uprawnionych do przyjmowania i przekazywania lub wykonywania zleceń dotyczących zagranicznych instrumentów finansowych: Wiener Borse, NYSE, NYSE Euronext, Nasdaq, NasdaqOMX, Xetra, Borsa Italiana, SIX Swiss Exchange, London SE, Madrid Stock Exchange – Bank of New York Mellon Capital Markets EMEA Limited, CME Group, .BANCO SANTANDER S.A..

Dom Maklerski wykonuje zlecenia Klienta, dla którego nie prowadzi rachunku inwestycyjnego, w następujących miejscach wykonania (w zakresie instrumentów finansowych notowanych w danym miejscu wykonania): NYSE, NASDAQ, Prague Stock Exchange, Bucharest Stock Exchange, Ljubljana Stock Exchange, Bulgaria Stock Exchange, NASDAQ OMX, Istanbul Stock Exchange, London Stock Exchange International, Vienna Stock Exchange, XETRA, Deutsche Boerse,

SIX Swiss Exchange, Budapest Stock Exchange, RTS Stock Exchange, Zagreb Stock Exchange, Bratislava Stock Exchange, Athens Stock Exchange, London Stock Exchange, NYSE Euronext, Borsa Italiana, Oslo Stock Exchange, Madrid Stock Exchange, Tokyo Stock Exchange, Hong Kong Stock Exchange, Australian Securities Exchange, Canadian National Stock Exchange, o ile przewiduje to umowa maklerska, a zlecenie jest możliwe do wykonania w danym miejscu wykonania.

Dom Maklerski wykonuje zlecenia Klienta, dla którego nie prowadzi rachunku inwestycyjnego, w poszczególnych miejscach wykonania za pośrednictwem niżej wskazanych instytucji uprawnionych do przyjmowania i przekazywania lub wykonywania zleceń dotyczących zagranicznych instrumentów finansowych:

- 1) NYSE, NASDAQ, Vienna Stock Exchange, XETRA, Deutsche Boerse, SIX Swiss Exchange, RTS Stock Exchange, Athens Stock Exchange, London Stock Exchange, London Stock Exchange International, NYSE Euronext, Borsa Italiana, Oslo Stock Exchange, Madrid Stock Exchange, Tokyo Stock Exchange, Australian Securities Exchange - Raiffeisen Centrobank AG, SANTANDER Investment Bolsa, S.V.,S.A.,
- 2) Ljubljana Stock Exchange, Zagreb Stock Exchange, Bratislava Stock Exchange, Hong Kong Stock Exchange - Raiffeisen Centrobank AG,
- 3) Canadian National Stock Exchange, BM&F BOVESPA, BMV Bolsa Mexicana de Valores, Irish Stock Exchange - SANTANDER Investment Bolsa, S.V.,S.A.,
- 4) Prague Stock Exchange - Raiffeisen Centrobank AG, J&T Banka, a.s.
- 5) Bucharest Stock Exchange - KBC Securities Romania
- 6) NASDAQ OMX - Raiffeisen Centrobank AG, AS SEB PANK, INSTINET Europe Limited, AS LHV Pank, SANTANDER Investment Bolsa, S.V.,S.A.,
- 7) Istanbul Stock Exchange - Raiffeisen Centrobank AG, ECZACIBASI Securities, Ata Invest, IS Investment Securities, SANTANDER Investment Bolsa, S.V.,S.A.,
- 8) Budapest Stock Exchange - Raiffeisen Centrobank AG, IPOPEMA SECURITIES S.A.

Dom Maklerski przekazuje zlecenia Klientów do następujących miejsc wykonania:

- 1) BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 2) Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Allianz Polska S.A.,
- 3) MetLife Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 4) Investors Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 5) NN Investment Partners Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 6) Noble Funds Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 7) Opera Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 8) Skarbiec Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 9) BPH Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 10) Legg Mason Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 11) Aviva Investors Poland Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 12) Franklin Templeton Investment Funds,
- 13) Union Investment Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- 14) Quercus Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,

w zakresie jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych zarządzanych przez wskazane powyżej Towarzystwa, znajdujących się w ofercie Domu Maklerskiego,

- 15) emitenci instrumentów finansowych lub podmioty wyznaczone do wykonywania zleceń w związku z ofertami tych emitentów, w zakresie instrumentów finansowych danego emitenta, w oferowaniu których pośredniczy Dom Maklerski.

INFORMACJA NA TEMAT OBOWIĄZKÓW PODATKOWYCH KLIENTÓW

Poniżej zamieszczono jedynie ogólne informacje podatkowe dotyczące Domu Maklerskiego BZ WBK i Klientów.

Ze względu na fakt, iż obowiązki podatkowe zależą od indywidualnej sytuacji Klienta i miejsca dokonywania inwestycji, w celu ustalenia szczegółowych obowiązków podatkowych wskazane jest zasięgnięcie porady doradcy podatkowego.

Szczególne zasady opodatkowania osób fizycznych niemających miejsca zamieszkania lub pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także osób prawnych niemających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej siedziby lub zarządu przewidują stosowne umowy międzynarodowe.

Niniejsze informacje, prawdziwe na moment ich sporządzenia, mogą ulec zmianie, dlatego w każdym przypadku Klient powinien sam sprawdzić aktualne przepisy prawa lub zasięgnąć porady doradcy podatkowego. Dom Maklerski BZ WBK przekazuje niniejsze informacje w celu ułatwienia Klientowi oceny konsekwencji podatkowych inwestowania i nie ponosi

odpowiedzialności za skutki zastosowania się do nich lub ich zignorowania. Dom Maklerski BZ WBK okresowo aktualizuje niniejsze informacje i każdorazowo udostępnia aktualne wersje w swoim serwisie internetowym pod adresem www.dmbzwbk.pl oraz w Punktach Obsługi Klientów. Zmienione informacje na temat obowiązków podatkowych co do zasady nie są ponownie dostarczane Klientom, którzy już otrzymali ich wcześniejszą wersję.

Opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych reguluje ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 361 z późn. zm.), zwana dalej „ustawą”.

Opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody, z wyjątkiem dochodów określonych w ustawie oraz dochodów, od których na podstawie przepisów Ordynacji podatkowej zaniechano poboru podatku (art. 9 ust. 1 ustawy). Dochodem ze źródła przychodów, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej, jest nadwyżka sumy przychodów z tego źródła nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym. Jeżeli koszty uzyskania przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą ze źródła przychodów (art. 9 ust. 2 ustawy).

Na podstawie przepisu art. 30b ust. 1 ustawy, od dochodów uzyskanych z odpłatnego zbycia papierów wartościowych lub pochodnych instrumentów finansowych, w tym z realizacji praw wynikających z tych instrumentów, z odpłatnego zbycia udziałów (akcji) oraz z tytułu objęcia udziałów (akcji) za wkład niepieniężny w postaci innej niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część, podatek dochodowy wynosi 19% uzyskanego dochodu.

Przepisu art. 30b ust. 1 ustawy nie stosuje się, jeżeli odpłatne zbycie papierów wartościowych i pochodnych instrumentów finansowych oraz realizacja praw z nich wynikających następuje w wykonywaniu działalności gospodarczej (art. 30b ust. 4 ustawy).

Dochodów, o których mowa w art. 30b ust. 1 ustawy, nie łączy się z dochodami opodatkowanymi na zasadach ogólnych (m.in. ze stosunku pracy) oraz uzyskiwanych z prowadzonej działalności gospodarczej (art. 30b ust. 5 w zw. z art. 27 i art. 30c ustawy).

Dom Maklerski BZ WBK jest obowiązany zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy, w terminie do końca lutego roku następującego po roku podatkowym, przesłać Klientowi (podatnikowi) oraz urzędowi skarbowemu, którym kieruje naczelnik urzędu skarbowego właściwy według miejsca zamieszkania Klienta (podatnika), a w przypadku Klienta (podatnika), o którym mowa w art. 3 ust. 2a ustawy (niemającego miejsca zamieszkania w Polsce), urzędowi skarbowemu, którym kieruje naczelnik urzędu skarbowego właściwy w sprawach opodatkowania osób zagranicznych – imienne informacje o wysokości dochodu Klienta, o którym mowa w art. 30b ust. 2 ustawy, sporządzone według ustalonego wzoru (PIT-8C).

W imiennej informacji o wysokości dochodu Klienta (PIT-8C) Dom Maklerski BZ WBK uwzględnia koszty:

1. bezpośrednio przypisane do konkretnej transakcji – koszt nabycia odpłatnie zbywanego papieru wartościowego; w przypadku papierów wartościowych nabytych w drodze spadku, zbywanych po 1 stycznia 2014 r., Dom Maklerski BZ WBK uwzględnia jako koszt wydatki poniesione przez spadkodawcę w celu nabycia tych papierów,
2. poniesione przez Klienta (podatnika) w roku podatkowym związane z obsługą rachunków papierów wartościowych przez Dom Maklerski BZ WBK, w celu uzyskania przychodu, np. koszty prowizji, w tym prowizji kupna i sprzedaży, poniesione w roku podatkowym koszty związane z prowadzeniem lub założeniem rachunku, opłatami za zarządzanie – w przypadku rachunków zarządzanych.

Dom Maklerski BZ WBK nie jest płatnikiem tego podatku. Po zakończeniu roku podatkowego podatnik jest obowiązany w odrębnym zeznaniu podatkowym (art. 45 ust. 1a pkt 1 ustawy) wykazać dochody uzyskane w roku podatkowym z odpłatnego zbycia papierów wartościowych, w tym również dochody, o których mowa w art. 24 ust. 14 ustawy (z odpłatnego zbycia pożyczonych papierów wartościowych) i dochody z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych, a także dochody z realizacji praw z nich wynikających oraz z odpłatnego zbycia udziałów (akcji) oraz z tytułu objęcia udziałów (akcji) w spółce albo wkładów w spółdzielniach, w zamian za wkład niepieniężny w postaci innej niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część, i obliczyć należny podatek dochodowy (art. 30b ust. 6 ustawy).

Na podstawie przepisu art. 30a ust. 1 ustawy, od uzyskanych dochodów z:

1. odsetek i dyskonta od papierów wartościowych;
  2. dywidend i innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych;
  3. dochodu z tytułu udziału w funduszach kapitałowych;
  4. odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku podatnika lub w innych formach oszczędzania, przechowywania lub inwestowania, prowadzonych przez podmiot uprawniony na podstawie odrębnych przepisów, z wyjątkiem środków pieniężnych związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą;
  5. dochodu oszczędzającego na indywidualnym koncie emerytalnym z tytułu zwrotu albo częściowego zwrotu, w rozumieniu przepisów o indywidualnych kontach emerytalnych, środków zgromadzonych na tym koncie
- pobiera się 19% zryczałtowany podatek dochodowy, z zastrzeżeniem art. 52a ustawy regulującego przypadki zwolnienia od podatku dochodowego.

Zryczałtowany podatek uzyskany od dochodów z odsetek i dyskonta, dywidend i innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych, jak również odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku podatnika lub w innych formach oszczędzania, przechowywania lub inwestowania, prowadzonych przez podmiot uprawniony na podstawie odrębnych przepisów, z wyjątkiem środków pieniężnych związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą, pobierany jest bez pomniejszania przychodu o koszty uzyskania przychodu (art. 30a ust. 6 ustawy).

Zryczałtowany 19% podatek obliczany, pobierany i odprowadzany jest przez płatnika na rachunek bankowy właściwego urzędu skarbowego. Płatnikiem jest podmiot, który dokonuje wypłaty środków z tytułu uzyskanych dochodów ze źródeł wymienionych w art. 30a ust. 1 ustawy (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i ich jednostki organizacyjne oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, które dokonują świadczeń z tytułu uzyskanych dochodów ze źródeł wymienionych w art. 30a ust. 1 ustawy).

Dochodu uzyskanego z tytułu udziału w funduszach kapitałowych nie pomniejsza się o straty z tytułu udziału w funduszach kapitałowych oraz inne straty z kapitałów pieniężnych i praw majątkowych poniesione w roku podatkowym i latach poprzednich (art. 30a ust. 5 ustawy). O wysokość straty ze źródła przychodów, poniesionej w roku podatkowym, można obniżyć dochód uzyskany z tego źródła w najbliższych kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych, z tym że wysokość obniżenia w którymkolwiek z lat nie może przekroczyć 50% kwoty tej straty (art. 9 ust. 3 ustawy).

Przepisy regulujące zasady pobierania zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych, art. 30a ust. 1 pkt 1–5 oraz art. 30b ust. 1 ustawy stosuje się z uwzględnieniem umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, których stroną jest Rzeczpospolita Polska. Jednakże zastosowanie stawki podatku wynikającej z właściwej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania lub niepobranie (niezapłacenie) podatku zgodnie z taką umową jest możliwe pod warunkiem udokumentowania dla celów podatkowych miejsca zamieszkania podatnika uzyskanym od niego oryginałem certyfikatem rezydencji wraz z tłumaczeniem przysięgłym certyfikatu (art. 30a ust. 2 oraz art. 30b ust. 3 ustawy) oraz art. 26 ust. 1, ust. 1d oraz ust. 1g ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych).

W odniesieniu do podatników podatku dochodowego od osób prawnych, w przypadku wypłaty należności z tytułów wymienionych w art. 21 ust. 1 lub art. 22 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, na żądanie płatnika dokonującego wypłaty takich należności, Dom Maklerski we własnym zakresie uzyska u notariusza poświadczoną kopię oryginału certyfikatu rezydencji złożonego przez podatnika, wraz z tłumaczeniem przysięgłym, i przekaże ją płatnikowi. Równowartość wydatków poniesionych przez Dom Maklerski zostanie pobrana z rachunku pieniężnego Klienta.

ZASADY ROZPATRYWANIA REKLAMACJI

Klient może złożyć reklamację w związku z niewykonaniem lub nierzetelnym albo błędnym wykonaniem zobowiązań Domu Maklerskiego wobec Klienta lub stwierdzeniem innych uchybień Domu Maklerskiego bądź osób trzecich związanych ze świadczeniem usług. Reklamacja może obejmować inne zastrzeżenia Klienta dotyczące usług świadczonych przez Dom Maklerski. Klient powinien złożyć reklamację niezwłocznie po wystąpieniu zdarzenia będącego podstawą reklamacji lub po uzyskaniu przez Klienta informacji o tym zdarzeniu, w celu umożliwienia jej rzetelnego rozpatrzenia.

Reklamację można złożyć:

- pisemnie – przesyłką pocztową wysłaną na adres Domu Maklerskiego (Dom Maklerski BZ WBK pl. Andersa 5, 61-894 Poznań) lub adres dowolnej jednostki Banku obsługującej Klientów (adresy placówek znajdują się na stronie internetowej Banku www.bzwbk.pl);
- elektronicznie – przesyłając na adres mailowy: reklamacje.dm@bzwbk.pl lub za pomocą formularza na stronie internetowej Banku www.bzwbk.pl;
- ustnie – za pośrednictwem telefonu, kontaktując się z pracownikami Domu Maklerskiego pod numerami telefonów stacjonarnych: 61 856 44 44 lub infolinii: 801 36 46 36;
- ustnie – osobiście do protokołu w dowolnej jednostce Banku obsługującej Klientów.

W treści reklamacji należy podać: imię i nazwisko, PESEL lub nr rachunku maklerskiego.

W przypadku złożenia reklamacji w sposób inny niż przesyłką pocztową, na życzenie Klienta, Dom Maklerski przekazuje potwierdzenie złożenia reklamacji w trybie uzgodnionym z Klientem.

Klient może złożyć reklamację za pośrednictwem pełnomocnika.

Reklamacje rozpatrywane są w możliwie najkrótszym czasie, w terminie nie dłuższym niż 30 dni od daty zgłoszenia, a w szczególnie skomplikowanych przypadkach, uniemożliwiających rozpatrzenie reklamacji i udzielenie odpowiedzi we wskazanym terminie może on zostać wydłużony do maksymalnie 60 dni, po uprzednim wyjaśnieniu Klientowi przyczyn opóźnienia i wskazania okoliczności wymagających ustalenia.

Klient może zwrócić się o pomoc do Miejskich i Powiatowych Rzeczników Konsumenta. W kwestiach spornych Klient ma możliwość wystąpienia z powództwem do sądu powszechnego, a poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego wymaga odrębnej umowy zawartej pomiędzy Domem Maklerskim a Klientem. Dom Maklerski może odmówić zawarcia takiej umowy.

Stan na dzień 24 stycznia 2017 r.

Informacje zawarte w niniejszym dokumencie są okresowo aktualizowane i każdorazowo udostępniane przez Dom Maklerski BZ WBK w serwisie internetowym pod adresem www.dmbzwbk.pl oraz w Punktach Obsługi Klientów. O ile obowiązek taki nie wynika z przepisów obowiązującego prawa, zmienione informacje nie są ponownie dostarczane Klientom, którzy otrzymali ich wcześniejszą wersję.